

**TRAURO: JACQUES BOL MORTIS**

# **KURIERO**

## **Internaciona**

**Sendependa trimonatala Ido-revuo**  
**Redaktero: Jean Martignon. Numero 4-2008**

# **BABILONO**

## **LA SPLENDID URBO SUPERBA**

**Turismo en Armenia**  
**Konquesto di la libereso**  
**La historio dil swastika**

## KURIERO INTERNACIONA Num. 4-2008, Oktobro-Decembro

**REDAKTERO:** Jean Martignon  
12,rue Maurice Utrillo,  
F-91600 Savigny sur Orge, Francia - France  
e-adresi : jeanmartignon@minitel.net  
martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA publikigesas ye singla trimestro e la yarala abono esas po 10 euri.

Kunlaboras : E. K. / Fernando Tejón.

*L'ido respondas la advoko di mondo qua perdis sua centro, la koncio di lua spiritualakonekteso, e l'etikala valoraji di personala diciplino e sociala responsiveso.*

*Karl Schlotterbeck*

### VORTO DAL REDAKTERO / DIVERSAJI

Danke la interreto nia movado duras kreskar lente ma konstante. Kad ico esas bona ? Teoriale certe yes ! Ma la problemo esas ke nia movado, til nun, ne esas komercala afero. Ol dependas de la homi qui venas e qui militas por difuzar nia linguo. Or, se kelka homi laboras bone, altra homi esas tote neapta por tala agado. Ni bezonas karismoza direktanti dil ULI por organizar serioze nia movadeto ed organizar ol profiteble a nia skopo. Dume, pro la nuna kaoso e la individualismo dil Idisti, ni povas nur apogar ni sur la agado da kelka laborema ed injenioz Idisti.

Me opinionas ke ni bezonas precipue literatur(et)o por atraktar e fideligar la interesati a nia Linguo Internaciona. Ica literaturo povas esar sive originale verkita sive tradukita. Me pensas ke pro la mikranombra Idisti e, konseque, la ne-existo de kapabla autori, esus plu bona tradukar libri o texti. Sen kopiyuri. Do interesiva verki evanta plu kam cent yari e qui ne plus havas autor-yuri. Ma tale la tereno esas ankore tre vasta e me ne kredas ke ni havos desfacilaji por trovar ulo. La desfacilaji esos nur por tradukar korekte, ma ico ne esas nevinkebla tasko a la serioza uzanti di nia linguo.



Linguo por lernesar devas apertar la pordo di nova mondo a lua interesati. On lernas linguo precipue pro ke on havas profesionala neceseso od avantajo por lernar ol. Od anke pro ke on povas ganar pekunio per savar olu. Nunepoke tala linguo reprezentetas per la Angla idromo, olqua duminstante esas la internaciona linguo numero un.

Ma on povas anke lernar linguo pro ke on interesesas pri la kulturo e la civilizo di lua uzanti e di la lando quan li habitas. Tala linguo esas parolmaniero qua revigas pri altra mondo ed altra vivo-maniero supozata esar deskovrajo agreabla e pleziva. Konseque, ni devas propozar ulo qua povus revigar eventuala adepti. Ico unesme mediacesas per bona prizento di nia linguo che la interreto e, pose, per literaturo qua revigas pri ulo originala, pri altra mondo-imajo (linguo esas mondo-imajo) qua plezas ad onu plu multe kam to quon onu konocis til nun. Do, literaturo en bona Ido, bone prizentita ed ilustrita povus atraktar e mantenar che ni interesati.

Me obliuiis mencionar ulo quan - segun semblo - ni ne savas facar, nome la reklamo. Me lektis texti en altra interlingui pri idiomi qui esas min valoroza kam la nia, ma lia adheranti savas facar ecelante e konvikive lia reklamo, dum ke ni ne esas bona kolportisti di nia splendida varo. Vice inkluzesar en nia mondetu e konocar nur Esperanto exter Ido, ni devus apertesar ad ico qua existas che la altra interlingui e lernar de li to quo esas bona en lia movadi (me ne skribas ke ni devas adoptar, nek tilfunde lernar, lia idromo).

Segun mea possiblesi me laboros por kreor tala literaturo ed igar Ido kom la klefo posibligante enirar dezirinda nova universo mentala di qua onu ne konjektis la existo.

*Sincere vua. JM :::-:::*

## *LISTO DE ÚTILA VORTI*

Pro imprimala desfacilaji, me rezolvis uzar la signo ' vice kursiva literi quale me intencis agar lo ed anuncis lo en la preirinta numero.

- 'afordar' : havar la moyeno agar por.
- 'ambiento' : la naturala medio cirkondanta onu.
- 'diskriminacar' : traktar ulu od homala grupo neyuste.
- 'festivalo' : internaciona o naciona renkontri ube diversa landi prizentas lia maxim bona produkturi artala (precipue muziko e cinemo).
- 'ideogramo' : en certena skribarti ol esas signo qua reprezentas litero o vorto.
- 'kindo' : homala ento de la nasko til la adoleco ( til 15 yari cirkume) .

- 'okurar' : evento qua efektigesas. E.g. : «La grand evento qua esis la nasko di Ido okuris ante la unesma mondo-milito».
- 'piktogramo' : en certena skribarti ol esas mikra desegnuro qua reprezentas litero o vorto.
- 'radiofono' : mashino por recevar brodkasti. La vorto radiofono vizas evitare la posibla konfundo dil vorto radio kun sunala od altra radii.
- 'resursi' : la resursi esas la richaji pri qui lando disponas. Oli esas anke la kapabilesi e la interna richaji di persono od organizuro.

## SINONIMI

- 'jame' : nulatempe.
- 'lontana' : fora.

## GRAMATIKALA VORTI

- itaque\* : pro to, pro ico, camotive.
- nihilominus\*: malgre to, malgre omno.
- quoniam\*: pro ke.
- utinam\*: utinam dicesas kande on deziras ke ulo esez reala o realeskez : «Utinam li venos morge !»

Ica listo de vorti ne esas exhaustiva e povos kompletigesar future.

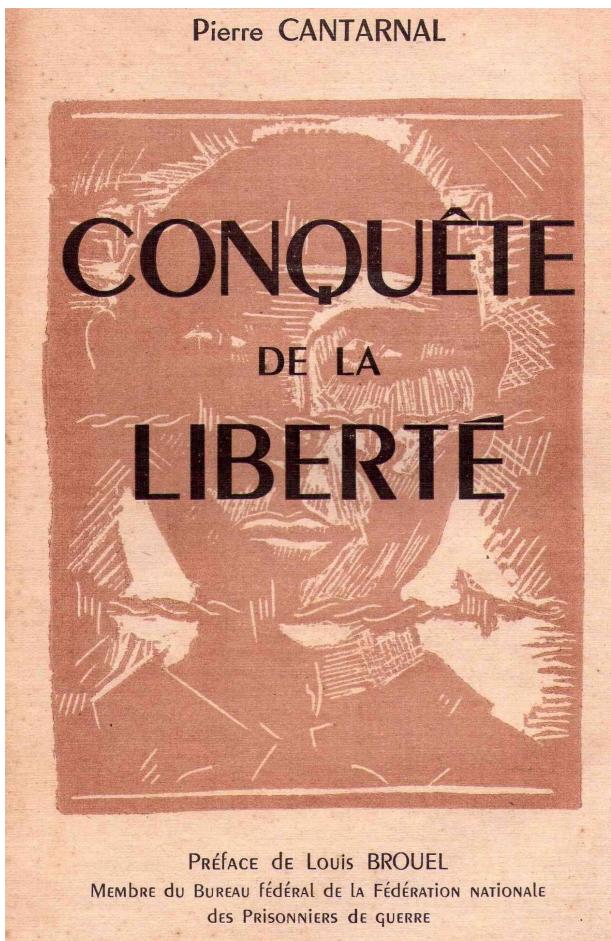
Me ne volas diskutar abstrakte, ma me agas konkrete per tradukar e redaktar texti e me koaktesas uzar o krear vorti qui ne esas oficala, ma qui esas bezonata pro la neceseso bone komprenesar.

## TRAURO

Ni jus saveskis ke nia samideano **Jacques BOL** di Belgia, evanta 87 yari, transmondeskis recente. Quankam me esis tre proxima a lu dum kelka yari, me ne konocis lu multe. Me savas nur ke il esis tre afabla persono tote dedikata a nia skopo. Segun informi transmisita che la interreto, quik pos la duesma mondomilito il unesme esperantisteskis, ma plu tarde, segun instigo da s-ro Juste il divenis Idisto. Dum periodo de aproxime dek yari e til la yaro 2000, il divenis redaktero di PROGRESO ed il efektigis ita tasko zeloze e kun granda devoteso. Dum la lasta yari di lua vivo, il havis la tristeso perdar lua charmanta spozino Marcelle, sufranta dum multa yari pro grava maladeso. A lua afliktata familio, la Idisti prizentas lia kondolo.

## KONQUESTO DI LA LIBERESO

Rezumo di lo preirinta : [a autoro raportas quale lu divenis milit-kaptito en Germania lor la desvinko di Francia en 1940.



Ni acceptis kun granda sospiri di alejo la brutar-vagoni ube onu embarkis ni en Trongeim ed ube tamen ni mustis amaseskar de 70 til 80 personi.

Me efektigis ica voyago prostracita en mea angulo, nekapabla pensar, nekapabla moveskar, kun doloriza muskuli, kun stomako permanante sufranta pro hungro, ica laste dicita sento esis tamen divenonta balde familiara a me.

La nazistachi rideskovrabis la arto transformar la homo a bestio e, koncerne me, li tante bone sucesis ke me konservis de ca voyago nur tre nepreciza memoro quaze olta efektigita dum altra vivo, 'lontana', preske nereala.

Ma kontree restis en me, tam vivaca kam male klozata vunduro, la unesma memorajo di mea kontaktokun la Kampeyo .

### DUESMA CHAPITRO : KANDE ITERE ESIS SOMERO

Lo esas ye la 13ma di junio ke unesmafoye aparis a ni ita konstanta atesto dil riestabliso di la sklaveso projetita da nazista Germania. La surveyeo-turmi apuntata vers la kaptiti quaze revolvero sur la nuko e la tri rangi de metal-fili dentoza kun lineo ye alta tenso per qui nia horizonto esis esonta senesperigita dum multa monati : Meppen.

Ula homi asertas ne koncieskir nemediate to quon ico signifikis a li. Koncerne me, me sentis shoko quaze me esus subite koram monstralala kozo, terorinde enemika. Me havis frostoza fremiso en la tota korpo, e profunda senkurajigo invadis mea mento. Ye ca ipsa vespero me esis kontaktonta to quo esis divenonta de nun la nechanjebla kadro di mea existo : la anonima barako inter le mult altra same rektigita alonge stradi dil kampeyo e la liteto meze di le multa altra amasigita sur tri rangi. Lo esas, me koncias pri co nun,

la maxim harda instanti. Mem en Buchenwald, prelasta staciono ante la kampeyo di Dreilinden ube ni esis, asertite, definitive instalita til la militofino, me ne sentis tala senkurajigo. Ol esis tamen la loko ube ni saveskis ke nia lando falis. Lo esis ibe ke le «feldgrau» mokematre savigis da ni la signato dil armistico. Cetere ica novajo produktis nur poka emoco inter ni. De longa tempo nulu esis dupa dal sharlatan-diskursi per qui ni esis saturita dum la «stranja milito», pri la nepreparo dil Germana armeo, la nulsavo di lua responsivi e la mala qualeso di lua armizo. Suficabis a ni renkontrar sur la chosei di Belgia ita senfina kurasizita divizioni, suficabis a ni vidar ica tota yunaro fanaticigita, nutrita por la milito, edukita en militala mento ed iranta a la kombato quaze a plezuro- partio por koncieskar ke la anciena e pacema nacioni occidentala esus nekapabla haltigar la unesma impetuo di ta brutal fortoso quan dementulo (1) subite liberigis. Pro quo ne dicar lo ? Ni esis nombroza tremanta mem por nia anciena federito Anglia qua nur lente preparis su a la milito-stando. Yes ni tremis dum du semani en la timo ke kruelez nia last espero ; cetere nulu de ni volis trahizar ica sentimento e me rividias ment-okule kun fiereso la ironioza rideti per qui ni acceptis le «Ein monat England kaputt» quin dicis joyoze a ni, kande ni pasis apud li, la adversa soldati.

Lo esas vera, Anglia rezistis sucesoze. E nun niafoye ni questionas false naive nia gardisti por novaji pri la batalio di Anglia nam li ne aspektas tre felica kande ni trakteskas ica temo. Ni havas l'impreso standar plu bone... pose arivis la unesma letro de mea hemo, la unesma letro di Francia. Me havas sentimento simila ad olta di boxisto falinta sur la tapiso e qua tre lente vekas e tacante probas itere funcionigar lua muskuli. La adverso esas hike ed il vidas me jacante mi-asomata, il ridachas. Ma, koncerne me, me vidas lu tra mea mi-klozata palpebri e me presentas ke me balde ristaceskos. Me certe frapesis rude ma me ankore esas solida pro ke me ne ja evas 80 yari e ne signatis l'armistico (2)...

Lo esas stranja ita kustomo quan me havas sonjar vigilante. Sempre mea revi expresas mea mento-stando. Hodie mea kordio kantas kanto di revolto. Malgre l'exilo, malgre la disto, malgre la metal-fili dentoza, malgre la monstrala povo qua esforcas ruptar mea rezisto-kapableso, tote interne di me, me audas itere la familiara refreni ube la Quercy-ana pastoro exaltas lua amo di la libereso.

Pezoza pazo, un de ita pazi qui konservas, mem lor promenado, la kadenco dil paradi, grincigas la sablo dop la barako. Ita pazo, me rikonocus lu inter mil altri, esas olta di «bovin-facio» (3), bone meritanta lua surnomo, t.e. la S.S.-adjudanto, teroriganta la kampeyo. Cafoye me vere timas, nam me ne povis rezistar la deziro, instanto ante nun, glutar mea krumo... ne plus esas fluxiono. Me esas vere desfortunoza. Yen lu qua haltas ante mea pordo. Quon me povus pozar en mea boko ... kad la naztuko ? No, ico esas tro dika. Ka celar me ?... Ico esas neposibla kun lu. Hop ! yen me trovis.. La lango inflas la vango, la fronto plisesas per l'efekto dil senkomposta nevralgio. Probable

me prizentas impresiva imajo di dentala martirulo nam «bovin-facio» pasas sen dicar vorto e pos regardir suspekte sub singla liteto, pos dispersir ad omna anguli dil barako la kompatinda objekti personala di kelka kamaradi, yen ke il departas tote kontenta. Desestiminda bruto ... ma anke «perfekta stupidulo», ico esas nekredebla kande on pensas ke ita nazisti asertas ke li volas civilizar ni od adminime utiligar ni por sekurigar la triumfo di lia civilizo. Lo esas tote ridinda. Morge me, quaze me esus ucelo, studios omna stangi di mea kajo. Ico esus granda desfortuno a me se un de oli ne ja esas min solida e fortika kam le altra.

(Duro sequos)

*Tradukuro di la libro «Conquête de la liberté» da Pierre Cantarnal.*

- (1) dementulo : Kompreneble parolesas pri Adolfus Hitler.
- (2) Ne ja evas 80 yari e ne signatis l'armistico : Aludo a marshalo Pétain qua signatis l'armistico kun nazista Germania ed esis statestro di okupata Francia.
- (3) «bovin-facio» : En la Franca slango «vache» (bovino) esas persono tilextreme severa e maligna.

## LA ANTIQUA KULTURO DI KRETIA



"Fresko dil delfini" en la palaco di Knosos

inter multakolora rokaji. Inter abundanta foliaro e delikata flori on vidas blua simii ed uceli gaye piktita, dum ke delfini ludas en la maro.

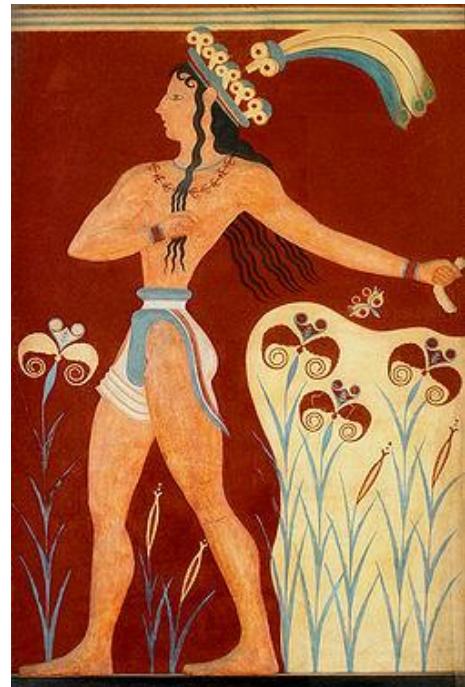
6000 yari ante nun florifis granda civilizo en la bel insulo Kretia, jacanta en la blua ondi dil Mediteraneo, ma lua kolmo esis 2500 yari ante Kristo dum periodo di paco ed arto tam splendida kam le maxim brilanta en la mondo.

La Kretiani konstruktis la urbo Knosos di qua la glorio esis lua palaco, demolisita dufoye per sismi, rikonstruktita, ma fine brulata 1400 yari ante Kristo. Li posedis tre alta kulturo e lia terakotaji, ora siglili e nobla edifici produktas ankore nia admirio.

En lia freski li piktis peizaji ube perdriki, fazani e kati vagas

Lia arkitekturo montras la splendida kreuri di ta antiqua populo per portiki, korti pavizita e petra eskaleri. Li havis habila skultisti, ma lia granda verki esas preske omna perdita. Ankore restas multa mikra statueti precipue olti de religiala karaktero. Lia siglili esas ofte tre bela kun gracila dansistini, adoranti koram la dei, e bestii dil agri e foresti.

Nulu povas komprender lia linguo nam lia skribarto esas nedechifrata. Lia frua skribarto esas 'piktogramal', ma plu tarde on trovas lineala skribarto di diversa speci. On deskovris cirkum duamil mikra tabeleti argila, olqui semblas esar inventarii. Li posedis simpla notizado decimal. Ma la pensi di ta populo esas klozata a ni ; ni ne savas kad li opinionis ke la vivo esas bona o mala ; ni konocas nek lia sajeso nek lia esproto. La barieri di linguo e skribarto esas impedili a ni carelate. Lia poeti esas muta ; ma kande ni vidas omna kozi quin li facis, la beleso di lia verki e lia amo ad homi e bestii expresata en lia arto, ni savas ke li havis probable pasioni e pensi simila a le nia.



*Fresco di la palaco di Knosos titulizita "La princye la lili"*

*John Huntley.*

## NIA POEZIALA ANGULO

<b>CHE LA PLUVO</b> Me marchas sur la strado, kur, observas de plaso kovrita, me ja obsedita pri ta enorma sponji griz parplen pezoz qui aquiz parapluvi aquoz.	<b>AERO</b> La printempal aero havas... la miel-dolceso dil okuli di Ellix, la ciel-blueso dil korolo di aciano, la vivaceo dil flameto di lampiro. Agez respiro.
--	--

*Tiberio Madonna.*

## LA LOKUSTI

En la nokto di mea arivo ad ita farmajo di Sahel, me ne povis dormar : la nova lando, la agiteso dil voyajo, la aboyi dil shakali, ed anke varmeso ecitanta, opresanta, sufokeso kompleta, quale se la mashi di la paramoskito lasabus nul aero-suflo pasar... Kande me apertis mea fenestro, lor la jornesko, somerala nebulo grava, lente movata, kun nigra e rozea franjo an sua bordi, flotacis tra l'aero quale pulvera nubo super agro di batalio. Nula folio movis, ed, en ta bela gardeni qui esis sub mea okuli, la viteyi eskartita sur la penti, en la plena suno qua facas la sukroza vini, la frukti di Europa, shirmat en ombroz angulo, la mikra orangieri, la mandarinieri segun longa mikroskopala serii, omno konservis la sama trist aspekto, ta senmoveso di la folii vartanta sturmo. Mem la bananieri, ta longa dolce verda kani, sempre agitata da ula suflo qua inter-mixas lia tenua, tante lejera hari, su erektis, silencoza e rekta, segun regulala penachi.



*Fotografuro di Alphonse Daudet (1840-1897),  
autoro de la novelo LA LOKUSTI*

Dum kelka tempo me restis spektante ta marveloza plantacajo, en qua omna arbori dil mondo trovesis asemblita, singla de li produktante en sua sezono sua flori e frukti stranjera. Inter l'agri de frumento e la masivi de korko-querki brilis aquo-fluo, di qua, en ta sufokanta matino, la vidajo koldigis; e samatempe kam me admiris la luxo ed ordineso di ta kozi ; ta bela farmajo kun lua Maural arkadi, lua terasi tote blanka de auroro, la kavalostabli e hangari cirkume grupigita, me pensis ke duadek yari ante lore, kande ta honesti venis instalar su en valeto di Sahel, li trovis nur mala kabano di voyo-laboristo, ne-kultivita sulo herisata da nana palmieri e lentiski : omno kreenda, omno konstruktenda ; sencese revolti di Arabi. Esis necesa livar la plugilo por pafar. Pluse, la morbi, la oftalmii, la febri, la faliinta rekolti, la tasti dil experimentado, la luktado kontre neinteligenta, sempre hezitanta administrerio. Quanta esforci ! Quanta fatigesi ! Quala sencesa surveyado !

Nun ankore, malgre la mala tempo fininta e la richeso tante chere ganita, omna du, la viro e la muliero, esis l'unesmi su-levinta en la farmajo. Ye ta matinala tempo me audis li irar hike ed ibe en la granda koqueyi di la teretajo, surveyanta la kafeo di la laboristi. Balde klosho sonis, e kelk instanti plu tarde la laboristi defilis sur la voyo : vito-kultivisti de Bourgogne (pron. Burgonyi), Kabyl plugisti ragoza, kapo-vestizita per reda cheshia, Mahonana tero-laboristi kun nuda gambi, Maltani, Lucques-ani, populo tote disparat, desfacile direktebla. A singla de li la farmajisto, avan la pordo, distributis lua tasko por la jorno, per bruska, kelke ruda voce. Kande il esis fininta, la honesta viro elevis sua kapo, exploris la cielo kun nequeta mieno ; pose, videskante me an la fenestro :

«Mala vetero por la kultivado, lu dicis... Yen la siroko».

Fakte, segun ke la suno levis su, aero-sufla brulanta, sufokanta arivis a ni del sudo quale del apertata e riklozata pordo di forno. On ne savis ad-ube pozar su, quon agar. La tota matino tale pasis. Ni drinkis kafeo sur la mati dil galerio, kurajante nek parolar nek movar. La hundi sterninta su, serchante la koldeteso di la petro-plaki, su extensis segun opresata posturi. La dejuno kelke restauris ni, dejuno abundanta e stranja, en qua esis karpi, truti, karno di apro, di herisono, la butro de Staweli, la vini de Crescia, guyavi, banani, kompleta kolekturo de stranjera manjaji, qua bone similesis la komplexa naturo da qua ni esis cirkondata... Ni esis quik livonta la tablo. Subite an la fenestra pordo, klozita por shirmar ni kontre la varmeso di la furnazatra gardeno, forta klami resonis :

«La akridi ! La akridi !»

Mea hosto divenis tote pala quale viro a qua dizastro es anuncat, e hastege ni ekiris. Dum dek minuti, esis, en la habiteyo, tante kalma recente, bruiso de hastoza pazi, de nedistingebla voci, desaparanta en l'agiteso di veko. Del ombro di la vestibuli ube li esis dormanta, la servisti springis ad-extere, resonigante per bastoni, forki, drashili, omna metal utensili atingebla da sua manui : kupra kaldroni, baseni, kasroli. La pastori suflis en sua pasturo-korni ; altri havis maro-konki, chaso-korni. To facis pavorigiva neakordanta bruisego, quan dominacis, segun akutega noto, le «yu ! yu ! yu !» dal Araba mulieri adkurinta de vicina «duar» (vilajo). Ofte, on dicas, forta bruiso, sonora fremiso dil aero, suficas por forigar la lokusti, por impedar li decensar.

Ma ube do esis ta terorigiva bestii : En la cielo vibranta de varmeso me vidis nulo ecepte, venanta de la horizonto, kuprea nubo, kompakta, simila a nubo de grelo kun la bruiso di sturmo-vento tra la mil rami di foresto. To esis la lokusti. Sustenan inter su per sua sika ali extensita, li flufranjigis amase, e, malgre nia krii, nia esforci, la nubo duris avancar, projektanta ombro imensa adsur la planajo. Balde ol arivis super nia kapi ; an lua bordi, dum un sekundo, on vidis franjesko, lacero. Same kam l'unesma graneti de vento-pluvo, kelka lokusti su eskartis, distingebla, rufatra ; pose la tota nubo

krevis, e ta insekto-grelo falis densa e bruisanta. Til limito dil vido l'agri kovresis da akridi, akridi enorma, tam grossa kam fingro.

Lore la masakrado komencis. Repugnanta murmuro di aplastado, di palio triturata. Per la hersi, piochi, plagili on movis ta movanta sulo ; e quante plu multi mortigesis, tante plu multa li esis. Li formikumis segun strati kun sua alta gambi intrikita ; ti di la suprajo facis springi di ditreso; saltis a la nazi dil kavali jungita por ta stranja plugado. La hundi di la farmajo, ti di la «duar», lansita tra l'agri, precipitis su kontre li, furioze trituris li. Ta-instante du kompanii de «Turcos» (soldati) kun klarioni avane sonanta, arivis por helpar la desfortunoza kolonieri, e l'aspekto dil ocidado chanjis.

Vice aplastar la lokusti, la soldati flamagis li extensante pulvero segun longa traco-linei.

Fatigite per ocidar, nauzeigite dal odoro malega, me retroiris a la domo. Interne di la farmajo esis preske tam multa lokusti kam extere. Li enirabis tra l'aperturi di la pordi, fenestri, kameni. Alonge la ligno-paneli, en la ja tote manjita kurteni, li transis su, falis, flugis, klimis an la blanka muri kun ombro gigantala qua augmentis lia ledeso. E sempre la sama terorigiva odoro. Ye la dineo ni mustis karear aquo. La cisterni, la vaski, la putei, la fisho-vaski, omno esis infektita. Vespere, en mea chambro, ube tamen multegi esabis ocidata, me audis ankore formikumi sub la mobli e ta krako di elitri simila al krepitado di la sheli explozanta en forta varmeso. Anke dum ta nokto me ne povis dormar. Cetere cirkum la farmajo omno restis vigilanta. Flami kuris reze dil sulo de un extremajo dil planajo a l'altra. La «Turcos» duris ocidar li.

En la morga dio, kande me apertis mea fenestro same kam ye la predio, la lokusti departabis ; ma quala ruinajon li lasabis dop su ! Nula floro, nula herbo-stipeto, pluse : omno esis nigra, rodita, kalcinita. La bananieri, la abrikotieri, la persikieri, la mandarinieri rikonocesis nur per la aspekto di sua spoliita branchi, sen la charmo, sen lo fluktuanta di la folio qua esas la vivo dil arboro. On esis netiganta la vaski, la cisterni. Omnaloke plugeri exkavis la tero por ocidar la ovi lasita dal insekti. Singla glebo esis turnata, sorgoze ruptata. E la kordio presesis pro vidar la mil blanka radiki saptoza qui aparis en ta kruli di fertila tero.

*Segun texto da A. Daudet tradukita da P. Lecuq  
ed emendita da Ferdinand Möller.*

## BABILONO, LA SPLENDID URBO SUPERBA

Dum l'Antiqua Epoko, ol esis famoza e timat urbo. On mencionis ol quik de la XIIIma yarcento a.K. Olu esis, lore, nur la chefurbo di mikra Stato jacanta an la rivo dil fluvio Eufrateo, en nuna Irak.

Kom maxim prestijoza suvereno di Mezopotamia, rejo Hammurabi entraprezis plugrandigar lua rejio. Ye la fino di lua regno, Babilonia inkluzis la tota basa valo dil fluvii Tigro ed Eufrateo. Ma ita suvereno precipue kono-cessas per la Kodexo qua havas lua nomo e quan arkeologiisti deskovris grabita sur steleo. Pose, ica civito subisis periodo di dekado sequata da rinovesko-tempo. Ma ol siejesis da lua vicini, la Asiriani, qui regnigis teror-etoso super la tota Mez-Oriento. Lua habitanti rezistis ed obtenis por Babilono statuto di libera urbo, mem se lia rejo de nun esis Asiriana.

En 700 a.K., Sennachérib nominis lua filiulo kom rejo di Babilonia. Ma lua regnati komplotis kontre lu e livris lu a lua enemiki, nome la Arameani. Lua patro venjis su per destruktar ica urbo. Pose il siejis Ierusalem. Lua armeo decimasesis per epidemio, probable pesto-epidemio, ed il mustis retretar. Lua succedanto rikonstruktigis Babilono. Pos lua morto, lua du filii regnis, la unu super Asiria, la altru super Babilonia. Ma ica fratuli deskonkordis ed interkombatis. Lo esis la rejo di Asiria, Assurbanipal, qua vinkis. Pos lu, intercivitana milito laceris lua rejio, tale ke la Babiloniani, federita a la Arameani kaptis lua chefurbo, Ninive, e transformis olu a ruinaji.

Rejo Nabukhodonosor II fondis nov-Babioniana rejio. La rejo di Juda, Joaqim, eniris federuro formacita kontre lu e refuzis pagar la tributo qua



Dekoruro dil chambro-muri di Babilonala palaco.

demandesis ad il. Nabukhodonosor sendis trupi kontre lu, ma la rebelo mortis ante ke oli atingez Ierusalem.

### LA REZUREKTO DI ISRAEL

Lua filiulo Jéchonias havis la saja konduto livrar su. Il forduktesis a Babilono kun lua tota familio, en 597 a.K. Li bone traktesis ibe. Siniori dil korto, eminenti e mestieristi akompanis li a lia exileyo. Lo esas probable dum ica unesma deporto ke la profeto Ezékiel instalis su an la rivo dil Kébar, t.e. un de la kanali dil fluvio Eufrateo. Ibe il havis la viziono dil deala Glorio, qua sequesis per olta dil osti extensita sur planajo e qui, ye l'advoko da Deo, kovresis per karno. Lo esis la simbolo dil rezurekto di Israel.

Sédécias, impozita kom rejo di Juda da Nabukhodonosor, en 587 a. K., facis la neprudentajo federar su ad Egiptia kontre la Babilonani.

Ierusalem kaptesis e devastesis, pos terorinda siejo : la famino e pesto-epidemio adjungtesis a l'asalti dal enemiki. La rejo forduktesis a kaptiteyo en kruelega kondicioni. Itafoye, la deporto dil desvinkinti esis amasal. Esis mem triesma deporto en 582 a.K., kande fanatikulo asasinis Godolias, t.e. la guberniestro nominita dal konquestanto. La deportiti di 587 havis la permiso konstruktar domi, praktikar mestiero. Li esis grandaparte borgezi e sacerdoti. Maxim ofte, li adaptasis. Certena loki populizesis nur per Israelidi.

Mem kande li sucesabis krear por su aceptebla vivo-kadro, li konservis la nostalgio di lia perdita patrio, quale atestas pri co la psalmo 137 titulizita Plendo-kansono dil exiliti :

*An la rivo dil fluvii  
di Babilono,  
Ni esis sidanta,  
ni ploris,  
Memoranta pri Ciono.  
  
An la saliki dil cirkumajo,  
ni suspendabis nia citari.  
  
E lo esas ibe ke li  
demandis a ni,  
Nia karceristi, kansonii,  
Nia joyo-raptanti :  
- Kantez a ni, li dicis,  
Kantiko di Ciono.  
  
Quale ni povus kantar  
kantiko dil Sinioro*

*En stranjera lando ?  
Ierusalem, se tun me oblivious,  
sikeskez mea dextra manuo !  
Me volas ke mea lango  
Atachesez a mea palato  
Se me perdas tua memorajo,  
Se me ne pozas Ierusalem  
Al maxima altajo di mea joyo.*

Certena Israelidi obtenis plaso che la konto. Quale savigas da ni la *Libro di Daniel*, Nabukhodonosor prenigis inter la exiliti kelka filii di rejala gento o di aristokrata familii. Li edukesis en la cirkumajo dil monarko, li esis omnaspeca paji. Donesis a li Babilonana nomi.

La Israelidi yurizesis kunvenar. Pro ke li cirkondesis da pagana dei, li sentis la bezono celebrar kune la kulto dil Sinioro, ico esis moyeno prezervar lia identeso.

Li havis avan lia okuli la granda templi di deo Marduk, di deino Ishtar e di altra idoli, dominacata per la «ziggurat», nome quadri-angula turmo ek briki kun gradi. Restas nun de ol nur la fundamento, nam la habitanti dil vicina urbi destruktis olu por konstruktar lia domi.

Fortunoze, on trovis tabeleto ube grabesis lua dimensioni. Ye la fundamento ol havis 91 m laterale ed acensis ye 91 m altajale. Ol supozesis unionar la cielo a la tero. Olu portis ye lua somito kapelo dedikata a la rejo dil dei. Ye la sepesma etajo, on aranjabis chambri.

Esis nur sola muliero qua habitis ibe e qua supozesis vizitesar dal deo Marduk.

La fido dil exiliti mantenesis dal profeti, precipue Zakharias memorigis da li ke lia kaptiteso produktesis per lia nefideleso a la Sinioro. Ja ante la destrukto di Ierusalem, Jeremiah predicabis a li ke lia exilo duros longatempe, e lu konsilis a li preparesar ad ico per fondar familio, e per laborar ibe. Ma l'omna anuncanti di Deo promisis a li ke pos ica aflikteso, li rikonstruktos la Civito di David.

Ante l'exilo, la religiala vivo havis la Templo kom centro. Ma ol destruktesabis samatempe kam la chefurbo di Juda. La posvivanti dil dizastro do haveskis la kustumo kunvenar konstante tempope por pregar e rimemorar lia tradicioni. Ita kulto-loki esis la unesma sinagogi.

Altralatere, la skribisti entraprezis fixigar per skriburi la historio dil Populo di Deo. Lo esas tale ke on povis dicar ke *La Biblio* naskis en Babilono.

La urbo Babilono esis lore ye lua kolmo. Lua «suspendita gardeni» esis famoza dum la tota Antiqua Epoko. Li decensis per terasi til la fluvio

Eufrateo. La voyajeri e la historiisti di ta epoko esis admiranta opoze a lua palaci ed a lua templi. Ma la profeti predicis ke ca urbo punisesos pro lua superbeso. Lua dekado komencis nemediate pos la morto di Nabukhodonosor. Lua filiulo qua sucedis lu, ocidesis da lua bofratulo. Pose la revolti e la venji ne plus cesis eventar.

Dum ita tempo, la Persiani konstitucis imperio por su. Li ne havis la krueleso dil Asiriani nek olta dil Babilonani.

Rejo Cyrus igis su mastro di Avan Azia. En 539, lu siejis Babilono, qua kaptesis pos dum semani. Ye la sequanta yaro, Cyrus publikigis dekreto permisanta a la exiliti retrovenor a lia lando. La liberigo vartata dum tante longa tempo, tandem 'okuris'. Ma ne esis amasal departo. Nome mult Israelidi restis en Babilonia por ne perdar lia havaji. Certeni posedis granda domeni, altri aquirabis richeso per la aferi. Li saciesis per pekuniizar la retroveno dal departanti.

En 331, la Greko Alexandros la Granda vinkis la Persiani. Il intencis igar Babilono kom lua chefurbo, ma il transmondeskis ibe ye la 10ma di junio 323. Pro ke ol suplantesis per Seleukia, urbo jacanta an la fluvio Tigro, Babilono abandonata da lua eminenti despopulizesis pokope. Ol restis ankore intelektala centro importanta, pose dekadis, e fine divenis agro de ruinaji.

En 1899, arkeologiisti Germana entraprezis ibe exkavi. Li laboris dum deke-ok yari por desinkombrar la restaji dil monumenti celata en la tero sub dikeso de exkavuri qua povis atingar til 20 metri. En 1917, li mustis abandonar ica situajo pro la milito. Ed en 1978, Saddam Hussein rezolvis rikonstruktar la grandega palaco rejal e plura templi.

Por la unesma Kristani, Babilono esis la simbolo di lo mala. La autoro di *L'Apokalipso* reprezentas ol sub la traiti di prostitutacino sidanta sur bestio havanta sep kapi. Reale, lo esas Roma dil tempo di Nero la persekutero, konstruktita sur sep kolini, qua tale personigesas.

*Artiklo da Simone Roger-Vercel publikigita en  
LES VEILLEES DES CHAUMIERES (LA VESPERI EN LA PALIO-DOMI)*

## TURISMO : ARMÉNIA, BÉRSILO DIL ABRIKOTO

«Onu ne pardonos ad exterlandana turisto ne komencar hike lua vizito di nia lando...» Kom bon Armeniano, simpla civitano renkontrata hazarde di promenado, Sergius Navasardian venis kun lua familio por vizitar un de la maxim bela trezori di ca lando : la gardeni di la katedralo di Etchmiadzin. Kom un de la maxim anciena civilizuri existanta en la mondo, Armenia ya superbosas pri la fakto esir la unesma naciono adoptinta la Kristanismo kom religio oficala. Lo eventis en 301, mem se la exakta dato restas diskutenda.



*Katedralo di Etchmiadzin.*

on povas askoltar la kanti dal monaki, vidar la timida regardo dil infanti pronta baptesar e pose la fiera regardo dil genitori ornita per lia maxim bela vesti, o respondar a la rideto da yunino inklinita sur balkono e rodetante... abrikoto.

«En nia lando naskis la Kristanismo e... l'abrikoto!», tale jokas Sergius Navasardian, qua indijas nek patriotismo nek humuroza mento. Ica mikra frukto oranjea (o flava) esas quaza emblemo di nacionala fiereso. Meze di roko, la plantacaji de abrikotieri astonas onu ofte, kelkafoye oli lojas sur insuleto tera meze dil vakuajo. E, che omna merkati di Armenia, precipue olta di Erevan (juste opoze a la moskeo), l'abrikoto vendesas sub diversa formi. Fresha dumsomere. Per kompoti e konfitaji dum lo cetera de la yaro. Cirkondata per pomi, piri o figi, ol esas anke en la korbedi de frukti sikigita, sukrizita o konfitita quin la Armeniani interofras tradicionale.

#### ARMENIA SEMBLAS HEZITAR INTER DISKRETESO ED EMFAZO



*Lago Sevan.*

Etchmiadzin, ye min kam un horo de choseala vehado fora de la chefurbo Erevan, esas splendida loko. Lua katedralo, rangizita a la mondala patrimonio da Unesco e maxim anciena edifico Kristana di ca lando - lua unesma konstrukto evas de 303 - jacas meze di monakeyo, olqua, hodie, esas la centrala parto dil Eklezio apostolal Armeniana. Ol esas sama-tempo loko vivoza e pacoza, ube

En Sevan, ube esas un de la maxim vasta altitudo-lagi en la mondo, altra festino vartas la vizitanto : la truti peskata en ica klar aquo havanta turkez-blua lumeto lor sunoza vetero. Astonanta por la okuli same kam por la palato, la lago Sevan obliviigas lua rudimenta 'infrastrukturi', lua plajo min o plu neta... Lua rivi, ye preske 1900 metri de altitudo, esas splendida. «Lo esas plu bona e min chera kam Suisia...Kun lago qua havas trioble la surfaco di la lago Léman!» tale dicas

kun amuzo restoreriisto qua instalis lua modesta koqueyo sur la peninsulo

proxima a Sevan. «Lo ne esas surprizanta ke nia prezidanto selektis instaligar lua «dacha» hike!»

Cirkondata per multa monakeyi (precipue Sevanavank, kun lua misterioza kirko dil Xma yarcento), ica lago esas loko di historio. Ma ol esas avan omna kozi naturala cisterno qua, lor la komunista rejimo, mustis kontributar por l'irigacado e por satisfacar la bezoni ye hidroelektrala energio. Depose, programo de restaurado efektigesis.

«Nunadie, lo standas plu bone», la restoreriisto di Sevan asertas, nur mi konvinkanta e mi-konvinkata, ante forprenar de la tablo pladego de truti e servar plado de frukti. Kun, meze di ol, la «rejo dil abrikoti».

Nome Armenia, sur ita stonetoza sulo sen marala aceso, cirkondata da enemika vicini, semblas hezitar inter diskreteso ed emfazo. «La Turki furtis de ni la monto Ararat. Ma, de preske omna loki en Armenia, ni duras admirar lua nivoza somito ye la transa latero dil frontiero. Ica frustrado esas la kauzo di nia tendenco exajerar ! Oportas dividar per du o tri l'importo di to quon vu audas hike...» tale Sergius Navasardian avertis. Ma il ne volas retraktar : lo esas vere en Armenia ke aquiris formo «la fido Kristana e le maxim delicoza de omna abrikoti ! To esas suficanta por kalmigar nia omna nacionala iraci...» lu dicas pluse dum laste ridar.

### *Artiklo da Benjamin Quénelle publikigita en LA CROIX*

#### PRAKTIKALA TURISMALA INFORMI

- Lojar en Erevan / Adreso en la mezo dil urbo (dop la placo dil Republiko) ye decanta preci : Hotelo Erebuni, 26/1 strado Nalbandian ; tel. : 374-10 56 49 93, 58 05 05, Fax : 374-10.58.03.30, e-mesagi : [info@erebunihotel.am](mailto:info@erebunihotel.am). Same meze dil urbo ma plu chera : Congress Hotel, 1 strado Italia ; tel.: 374-10.59.11.99. fax : 374-10.52.22.24. [www.bestwestern.com](http://www.bestwestern.com).
- Manjar / Ico esas la gastronomiala adresi di Erevan ma l'adiciono esas tre chera : Domama, 10 strado Pushkin, tel : 374-10.56.89.31, 56.13.54, e-mesagi : [domam@arminco.com](mailto:domam@arminco.com)
- Vehar / Lokaco di veturo Hertz, 7 strado Abovian, 374-10.58.48.18, 54.33.11.



Bona voyajo !

## LA MALEDIKO DIL ATREIDI

[Yen mitala rakonto Greka pri famoza familio qua ankore aludesas kande onu parolas pri familio di qua la membri interodias ed ofte interocidas]

### (B) La venjo di Atrevs

Pélops havas du filii : Atrevs e Thyestes. Rejo Eurysthevs, qua regnas super Mykenai, mortas sen descendantanti. La altaranga oficisti kunvenas por konfidar la trono ad Atrevs. Atrevs mariajesas kun Aéropé, elqua esas filiino di Minos, la granda rejo di Kretia, ed ica paro havis du filiuli qui divenos famoza lor la miliro di Troia, nome Agamemnon e Mélénaos.

Tale Atrevs divenas rejo di Mikenai, ma ico igas tre iracoza lua fratulo Thyestes. Por venjar su, Thyestes seduktas sua bofratino. Aéropé komence rezistas ante fine cedar. Atrevs, lore, agas quaze lu ne esus deskontenta e ne reaktas. La familio di Thyestes habitas la sama alaco kam olta di Atrevs, e, ye ula vespero, Atrevs invitias lua fratulo a rikoncilio-festino.

Thyestes astonesas pro ita grandanmeso, nam ica sentimento nulatempe esis karaktero-traito di Atrevs. Dum la repasto Atrevs, esas afabla. Il adportigas delicoza raguto, de qua il ne gustas. Ma Thyestes, qua hungras, judikas ke ol esas tre saporiza, e riprenas de ol. Kande il saturesas, Atrevs adportigas la sequanta pladego : quar mikra manui, quar mikra pedi e du vangoza kapi. Thyestes rikonocas sua filiuli. Il vinkas sua nauzeo e sua ditreso, e juras venjar su ante fugar de la palaco.

Atrevs restas rejo ; de nun nulu audacas regardar lua okuli. Aéropé restas rejino, ma vivas kom inkluzitino en lua gineceo. Pos la morto di lua du yunuleti, restas nur filiino a Thyestes, Pélopia, elqua rezolvas malgre la restrikti di elua patro, divenar sacerdotino di Apollon. En la templo di Apollon ube el oficias, elu violacesas da viro kun maskita vizajo.

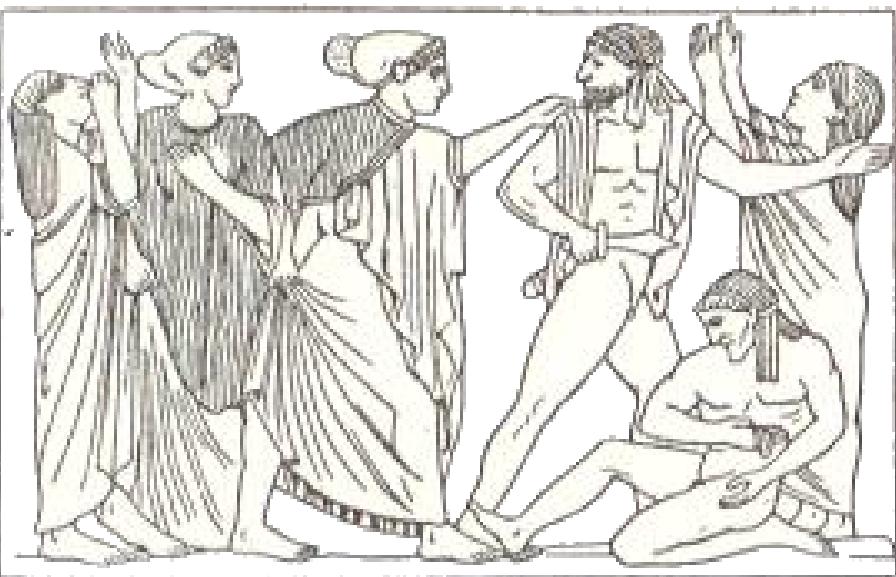
### (C) LA VENJO DI AIGISTHOS

La viro qua efektigis ica desnobia ago oblivious lua espado ; ol esas olta di Thyestes, ma Pélopia ne savas ico. Elu anke nesavas ke Thyestes timas ne havar descendantanti por venjar ilu ye la krimino di lua fratulo, e ke lo esas la orakli qui konsilis a lu havar filiulo di lua filiino. Pro ke el esas gravida, Pélopia ne darfus restar sacerdotino di Apollon ; el refujas che elua onklulo, Atrevs, qua divenas amoroza di el e qua, por spozigar elu, repudias sua spozino.

La yunulo qua naskas pose nomizesas Aigisthos, e Atrevs agnoskas lu kom sua filio. Kande Aigisthos esas adulto, Atrevs kunvokas lu por komiso maxim importanta : mortigar lua onklulo.

Aigisthos iras che Thyestes, lua onklulo, kun la espado trovata proxim sua matrolor elua violaco. Il eniras la domo e demandas prizentesar a la dommastro. Kande il esas en lua prezenteso, Aigisthos stacas opoze a lu, kun espado enmanue.

Thyestes, astonata, regardas ica yunulo qua nebune celas lua nervozeso. *Qua tu esas ?*



*Ceno reprezentanta Aigisthos.*

- *Ne importas de-ube me venas,* replikas Aigisthos. *Tu facis malaji cirkum tu e me venas venjar mea patro.* Por impresar Thyestes, il agitas sua espado. Se il ne konocas lua atakero, Thyestes rikonocas l'armo qua agitesas avan lua okuli. Il paleskas.

- *Ube tu trovis ica espado ? Ica espado apartenas a mea matro.*
- *Ico ne esas objekto ordinara por muliero. Qua esas tua matro ?*
- *Me esas la filiulo di Atreus e di Pelopia dicas fiere la yunulo.*

Thyestes riprenas kurajo, dominacas sua emoco pose, per grava voce il paroleskas : *Askoltez mea historio, ho yuna stranjero, e tu savos qua me esas, e qua tu esas... me amoris aerope.* Atreus saveskis lo. *Elun il frapis. Pose il invitis me a festino ube il donis a me du filiuli por manjar... lore me iris konsultar orakli.* Li respondis a me ke me devas havar filiulo kun mea propra filiino. *Me ne volis ke el rikonocez me e ke el povez odiar elua patro.* La unika kozo quan me lasis ad el en ita desfortuno, lo esas ica armo. *Se Pelopia donis a tu ica glavo, lo esas pro ke tu esas mea filiulo...*

Aigisthos regardas lua nova patro, presas lua manuo sur la mancho dil espado e retroiras a la palaco ube lu edukesis. Atreus kunvokas lu senfriste. La yunulo, pala, tremas. Nu, dicas Atreus por quietigar lu, *ne esas vere terorinda ocidar viro, precipue kande parolesas pri venjar sua patro.*

- *Me savas lo !* Ed Aigisthos sinkas lua glavo aden la korpo di Atreus.
- La malediko pluduras...

(Duro sequos)

## GUDRUN (GERMANA RAKONTO)

Hartmut, filiulo dil rejo dil Normandi, audabis parolar pri la bela Gudrun. Il venis a la konto di elua patro e demandis la manuo dil princino. Tamen, elta fiancis su kun Herwig, la yuna rejo di Seeland.



Dum ke la patro di Gudrun militis en fora regiono, Hartmut invadis lua lando e conquestis lua kastelo. Il raptis Gudrun kun multa de lua servistini ed il duktis li a sua patrio trans la maro. Ma malgre lua pregi el restis fidela ad elua fiancitulo.

Dicis ad elu la maligna matro di Hartmut : «Se tu ne volas divenor rejino, lore tu mustas esar la maxim basaranga de mea servistini.» Nudapede e povre vestizita Gudrun mustis lavar la linjaro dil rejino an la maro. Dumnokte el mustis dormar sur harda litacho.

Plura yari pasis tale. Tamen ulavespere, dum ke el ankore lavis linjo an la litoro, batelo proximeskis. Balde Herwig rikonocis elu e ploris pro joyo. Il desembarkis kun armeo por liberigar elu. Dum la sequanta nokto la citadelo di Hartmut cernessis. Ye la morga matino komencis granda batalio. La Normandi desvinkis.

Lo esis joyoza voyajo kande Gudrun retrovenis kun Herwig a sua patrio. Poka tempo pose el celebris sua mariaj-festo kun sua fiancito, la suvereno di Seeland.

(*Extraktita de la libro UNSER VATERLAND : Germanische Erzählungen für deutsche Kinder (NIA PATRIO : Germanala rakonti por Germana pueri) Lothringer Verlag METZ 1908*)

## L'ILIAZO DA HOMÉROS

Rezumo di lo preirinta : [Pro insulto facita da rejo Agamemnôn a lua sakrifikisto la Deo Apollôn punisas per mortigera epidemio la Akhaiani. Pos granda dispuo kun rejo Agamemnôn, la heroulo Akhillevs mustas cedar. Il imploras lua deala matro Thétis por pledar favore a lu koram Zevs la rejo dil Dei. Zevs konsentas grantar sua helpo ad Akhillevs e sendas mentiera sonjo ad Agamemnôn. Pro miskompreno, la Akhaiani preparas su por departar e retroirar a lia hemo. La rejo e militisto Odissevs tamen probas

*despersuadar li agar tale, e tandem li preparas su a la kombato. Sequas longega e tedanta deskripto di lia arivo.]*

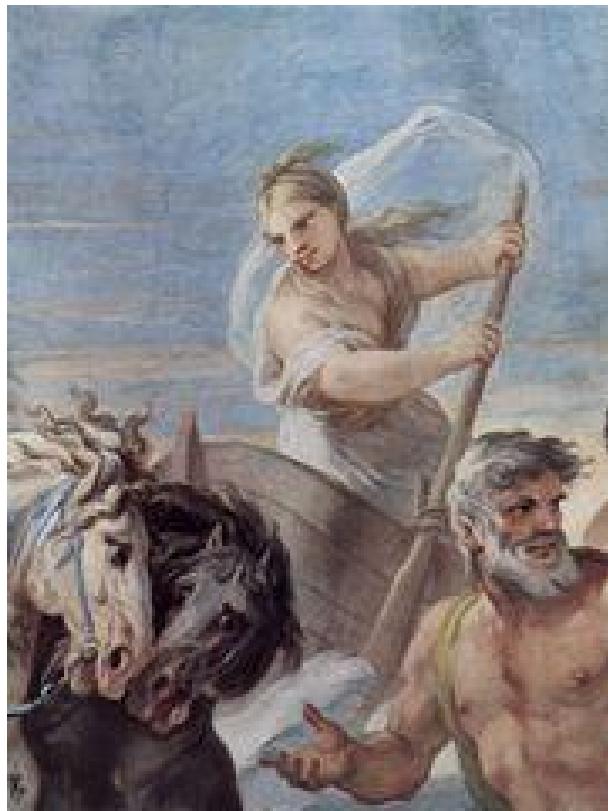
E ti qui habitis Argissa e Gyrtônè, Orthè e Elônè, e la blanka urbo Oloosôn, komandesis dal militema Polypoîtès, filiulo di Peirithoos quan genitis la eterna Zevs. E la famoza Hippodaméia donis lu kom filiulo a Peirithoos ye la dio kande ilca domtis la Centauri feroca e chasis li del Pèlion, til la Aithikiana monti. E Polypoîtès ne komandis sola, ma kun Léontevs, alaktato di Arès, e filiulo dil grandanma Korônos Kainéide. E li venabis sur quaradek nigra navi.

E Gounevs adduktabis de Kyphos, sur duadek-e-du navi, la Eniani e la brava Péraibi qui habitis la kolda Dôdônè, e ti qui habitis l'agri aquizita per la felica Titarèsios qua jetas sua bel aquo aden la Pénéios, e ne mixas su a la Pénéios havanta arjentea vortico, ma fluas ye lua surfaco quaze oleo. E lua fonto esas Styx per qua juras la Dei.

E Prothoos, filiulo di Tenthredôn, komandis la Magnèti qui habitis apud la Pénéios e la Pèlion di qua la foresti sukusesas per la vento. E l'ajila Prothoos komandis ili, e li venabis sur quaradek nigra navi. E tala esis la Reji e la chefì dil Danaani.

Dicez a me, ho Muzo, qua esis la maxim brava, e qua havis la maxim bona kavali inter ti qui sequabis la Atréidi.

La maxim bona kavali esis ti dil Phèrètiado Eumèlos. E li esis rapida quale uceli, ye la sama pilo, ye la sama evo e ye la sama staturo. Apollôn havanta arjenta arko edukis e nutris sur la monto Pèreiè ita kavalini qui transportis la teroro di Arès. E la maxim brava de la militisti esis Aias Télamôniano, depos ke Akhillevs su livrabis a sua iraco ; nam ica esis kun granda disto la maxim forta de omni, e la kavali qui transis la nereprochebla Pélénion esis kun granda disto le maxim bona. Ma yen ke lu jacis en lua spronizita navo, pensante pri lua iraco kontre Agamemnôn. E lua militeri, sur la marala litoro, lansis pacoze la diskî, la piqui o la flechi ; e la kavali apud la chari, trituris la lotusi e le «sélinos» dil marshi ; e la chari solida restis sub la tendi dil chefì ;



*Iris, la anuncantino dil Dei.*

ed ici, regretante lia Rejo kara ad Arès, vagadis tra la kampeyo e ne kombatis.

E l'Akhaiani rulis sur la tero quaze incendio ; e la tero mujis quale kande Zevs tondranta flogas ol per fulmino-frapi cirkum la rokaji Arimiana ube onu dicas ke Typhœvs jacas. Tale la tero audigis granda mujo sub la pedi dil Akhaiani qui transiris rapide la planajo.

E la lejera Iris, qua iras quale la vento, sendita da Zevs tempestoza, venis anunciar a la Troiani la pavoriganta novajo. E li kunvenis, yuni ed oldi, che la «agora», avan la vestibuli di Priamos. E la lejera Iris proximeskis, simila per la vizajo e la voxo a Politès Priamido, qua, fidante la rapideso di lua kurado sideskabis sur la alta tombo dil olda Aisyètès, por observar lo videbla ye l'instanto kande la Akhaiani hastos ad-exter la navi.

E la lejera Iris, similesante lu, parolis tale :

- Ho oldulo ! tu prizas la senfina paroli, quale olim, lor la tempo dil paco ; ma yen ke neevitebla batalio preparesas. Certe, me vidis grandanombra kombati , ma me ne ja vidis armeo tante timinda e nekontebla. Ol similesas la folii e la sabluni ; e yen ke ol venas, tra la planajo, por kombator cirkum l'urbo. Ho Hektôr, lo esas tua devo agar. Esas nombroza federiti en la grand urbo di Priamos, ye diversa genti e lingui. Singla chefo armizez lua esquadani e duktez li a la kombato.

Elu parolis tale, ed Hektôr rikonocis elua voxo, ed il cesigis la «agora»-kunveno, lore omni kuris por armizar su. E la pordegi aperteskis , e la turbo de la viri, infantriani e kavalriani ekiris bruisoze. Ed esis, opoze al urbo, alta kolino, qua inklinesis de omna lateri en la planajo ; e la viri nomizis ol Batiéia, e la Nemortivi, la tombo dil ajila Myrinnè. Ibe, rangizis su la Troiani e lia federiti.

La granda Hektôr Priamido havanta bela kasko komandis la Troiani, e lu sequesis da viri multanombra e brava qui deziris frapar per piquo. La brava filiulo di Ankhisès, Ainéias, komandis la Dardaniani. E la deala Aphroditè donabis lu kom filiulo ad Ankhisès, pro ke el unionabis su a mortivo, quankam el esas Deino, sur la somito dil montaro Ida. Ed il ne komandis sola ; ma la du Antènoridi akompanis lu, nome Arkhélokhos ed Akamas, apta ad omna kombati.

Ti qui habitis Eliè, pede di la lasta monto di Ida, la richa Troadani, qui drinkas l'quo profunda dil Aisèpos, komandesis dal famoza filiulo di Lykaôn, Pandaros, a qua Apollôn ipsa donabis sua arko.

E ti qui habitis Adrèsteia ed Apaisos, e Pityéia e la altaji di Tèréiè, komandesis da Adrèstos e da Amphios havanta bronza kuraso. Li esis amba filiuli di Mérops, la Perkôsiano, qua, ne havante egalo pri la divinala cienco, interdiktabis a li probar partoprenar la milito devoranta la viri ; ma li ne obediis lu, pro ke la Kèri dil nigra morto fortiris li.

E ti qui habitis Perkôtè e Praktios, e Sèstos ed Abydos, e la deala Arisbè, komandesis da Asios Hyrtakide, quan granda ed ardoranta kavali kuntirabis de la rivi dil fluvio Sellèis.

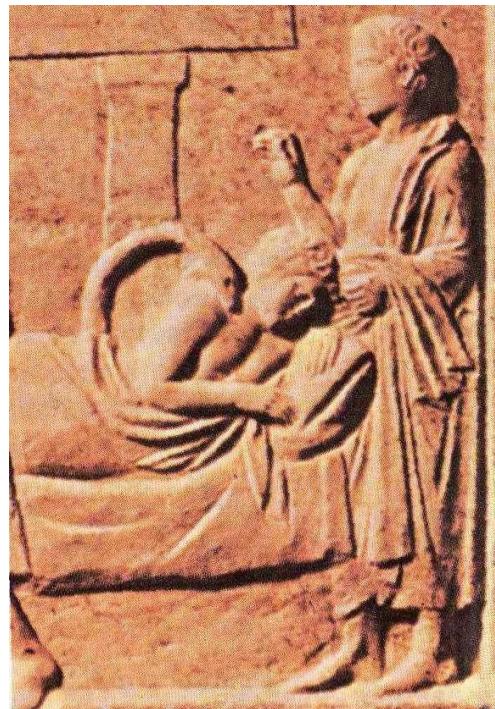
La Pélasgal tribui apta por lansar la piquo, e ti qui habitis Larissa havanta fertila planaji, komandesis da Hippothoos e Pylaios, alaktiti di Arès, filiulo dil Pélasgo Lèthos Teutamido.

(Duro sequos)

## KLASIKAJO : MALADESO DI ALEXANDROS

Rejo Alexandros duktis milito en arida regiono di Azia. Kande fortega varmeso opresis lu. Lore Alexandros dicis a lua soldati : «Me volas balnar en la kold aquo di Cydnus ; volontez vartar mea retroveno».

Quankam omni reprimandis lu, la rejo precipitis su a la fluvio, ma quik kande il ekiris l'aquo, lua forteso abandonis lu. Itaque\* lua kompanuli pozis lia chefo en lito. Ma nula mediko povis kuracar ica novaspeca morbo. Lore la kompanuli dil rejo memoris la existo di Filipus, savoza mediko ; li iris a lu e li dicis ad il : «Nulu povas kuracar nia rejo. Ma tu ne esas simila a la cetera mediki ; ni pozas nia tota espero en tu : danke tua kapableso nia rejo risaneskos.» Filipus respondis : «Me preparos apta remediilo por vua rejo : Alexandros balde risaneskos.»



Ye la sama tempo, ul amiko skribis letro a la rejo ed il exhortis lu kontre la intenco di ta kriminoza mediko : «Ho Alexandros, Filipus preparas insidio kontre tu ; tu ne devas kredar lu, pro ke il esas maligna ed enemika a tu. Nome il esas intim amiko di Darius, rejo dil Persiani, il acceptis recevar pekunio de lu. La remediilo da Filipus adportos tote certe la morto a tu.» Kurtatempe pose, la mediko eniras la chambro dil rejo, iras a la lito e, samatempe, prizentas la remediilo a la rejo. Tainstante Alexandros donas a lu la letro por lektar ol. Dum ke Filipus lektas olu, la rejo absorbas la medikamento sentime. Il agis bone, nam ica remediilo retrodonis a lu lua forteso e lua bona sanesala stando. Konseque omni esis gratitudoza a tante honesta mediko, quoniam\* pro lua diligenteso e laboro-savo la rejo salvesis.

*Segun lernolibro pri la Latina linguo.*

## LA HISTORIO DIL SWASTIKA

Segun la revuo dil Indiani en Britania HINDU VOICE, agosto 2006

### QUALE ANCIENA SIMBOLO SAKRA ADOPTESIS DAL NAZISTI



On proximeskis a la dato dil festo Diwali (hinduista festo NDLT) e mea familio komencabis dekorar nia hemo ja kelka dii antee. Mea geavi esas strikte kontre la uzado di artificala lumo per bulbi e dekoruri kande parolesas pri ornar nia domo por spirituala intenco e li preferas vicee la tradicionala «diya»-i e «rangoli»-i. Tale ni sorgoze provizis nia tota domo per «diya»-i (konformesante a la komuna raciono koncerne la necesa sekureso kontre la fairo) e ni dekoris la

voyeto iranta a nia pordo per «rangoli» dil sakra simbolo : la swastika. A ti qui ne savas lo, me informas li ke «rangoli» esas koloroza desegnuro facita tradicionale per uzar farino, rizo-grani o kolorizita kreto. Ol pozetas sur la planko-sulo proxim la enireyo di domo por bonvenigar gasti.

Ye la sequanta dio, kelka konstrukteri, quin mea familio advokabis por extensigar la sinistra latero di nia domo, pasis icaloke. Dum proximeskar a nia pordo, fore de havar l'impreso esar bonvenigita per la koloroza «rangoli», li esis tre hezitema por sonigar la klosho pro ke li pensis ke ol esis domo habitata da nazisti ; li evidentemente remarkabis la swastika. Li esis departonta kande li vidis la bruna vizaji guatanta interne di la supozata nazista hemo e lore, konfuze li rezolvis sonigar la klosho.

La unesma questiono quan li pozis kande mea matro apertis la pordo ne esis kande li devus komencar laborar o po quanta pekunio-quanto li esus pagata, ma pro quo ni expozis simbolo nazista proxim la enireyo. Ica questiono ja pozesis antee a mea matro ed el explikis kalme a li ke ico ne esis simbolo nazista ma hinduista simbolo venanta de tre fora tempi signifikanta bona fortuno (swasti povas tradukesar per «bone esante»). Ultre lo, ante ke ol anatemesez en Europa , ica simbolo esis vaste uzata kom simbolo di paco, rido, joyo e bona fortuno da multa altra diferanta kulturi e civilizuri tra la mondo, de Chinia til le Amerika e de Europa til Afrika. Fakte la konstrukteri skandalesis pri saveskar ico.

Kompreneble la questiono emersas por intelektar quale ica anciena simbolo sakra havis la misfortuno asociesar kun la nazismo.

Quale lo aparas, la Swastika, o prefere la Hakenkreuz (signifikante hokizita kruco en la Germana) esabis ofta simbolo en pre-Kristana Europa. Ol mantenis marjinala prezenteso tra la tota Kristana yarcenti. En Germania ed en Austria, la Hakenkreuz asociesis kun la völkisch (nacionala-populista) subkulturo, quik de la yari 1870. Lor la tempo di Hitler, la Hakenkreuz aquirabis diversa senci segun kontexto iranta de nenociva folklorajo til plu malauguroza asociuro kun la ondo de ideologio rasista ed antisemida qua balayis Europa ta-epoke. Lo esis tra ita lasta asociuro ke ica simbolo komprenessis da la burjonifanta National Socialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP), t.e. la Nacionala Socialista Partiso dil Germana Laboristi.

L'adopti dil Hakenkreuz kom la simbolo dil partiso NSDAP realigesis segun la inicio dal dentisto Friedrich Krohn. Lua adopto nulamaniere guidesis per la spirituala e metafizikala profundaji quin la hinduista ed altra kulti komprenis per ol. Prefere ico videsis kom simbolo dil nordala raso. E kande Hitler komencis okupesar pri olu, lua prefero esis por la retoriko dil konquesto plu kam por irga mistika o spiritual signifiko. Il ridezegnigis ica simbolo dum adoptar la trikolora nigra, reda e blanka standardo dil Duesma Imperio desegnigita da Kancelero Otto von Bismarck. La precipua intereso di Hitler esis havar remarkinda simbolo por rivalesar kun la komunista martelo e siklo, kom armo en psikologial kombato.



Mem pos desvinkir, la nazisti ditenas ica simbolo kom gajo depos plu kam 50 yari, mispropriginte e koruptinte lua signifiko. Ma la Swastika ja existis longatempe ante Hitler e la nazisti. Komune kun la hinduisti, la Swastika esas importanta simbolo a multa kulti, pro esar intriseke asociata a lia historio e kredaji. Dum multa yarcenti ol esis simbolo di paco, rido, joyo e bona fortuno.

Lasar la swastika enmanue dil nazisti esus la maxim mala desservo quan ni povas agar a l'omna civilizuri qui konektesas a lu e, fakte, lo esus saja de ni ignorar l'eksperimento da Hitler kun vidala desegnuro e fiere suportar la swastika od adminime ne teroreskar pro ol. Ma evidente lua duranta asociuro per la informili a la nocioni di «Chefala Raso» quale ico propagesas dal nov-nazista «skinheads» e dal identesal movadi di Kristana Eklezii tale la Ku Klux Klan e lua diversa sprosi ne helpas ye ca vidpunto.

## ATLANTIDA

### PARTO II : Serchante pri Atlantida

#### >>> La insuli Acori

Kande entraprezesas l'unesma exploradi 'oceanografial', la hipotezo pri l'Oceano Atlantika itere egardesas serioze. Nome, la exploradi dil alta maral fundi proxim la insuli Acori revelas la existo di submara kateno de monti volkanal, olqua separas ye du parti l'Oceano Atlantika.

Ita «rift» esas ulaspeca cikatro, qua esas atesto dil driftado di la kontinenti ja konjektata ye la komenco dil yarcento XX dal Germana 'geofizikisto' Wegener.

Pro ke lu esis entuziasmigita per ica deskovraji, L. Donelly deduktas pro ico ke Atlantida ya esas la matro di omna civilizuri : ilu tale explikas la arkitektural similesi inter la Egiptiana e pre-Kolumbal piramidi. Evidente, il nule egardas la kronologial disti qui existas inter la konstrukteri di ca monumenti !

Plu tarde, O.H. Muck, developante argumenti expresita dal arkeologiisti Kircher e Schliemann, asertas ke la insuli Acori esas l'anciena Atlantida. Il insistas pri la geografial situeso dil insuli Acori, remarkigas ke oli formacas rupturo-zono dil terala kortico e ke oli abundas ye volkani en aktiveso.

Ma altra personi pensas ke Atlantida jacis fakte en la westala parto dil Atlantik Oceano, proxim la insulo Bimini (arkipelago Bahamas).

En 1968, dronesinta strukturo deskovresas en ica areo. Exploradi sequas, olqui guidesas da M. Valentine, honorumala konservisto dil muzeo pri cienci di Miami, e da D. Rebikoff, experto pri submara fotografuri. Muri rikonocesas, li orientizesas perpendikle la una a l'altra.

Pro ke Bimini sinkas su pokope aden l'oceano, ica du ciencala exploranti datizas ica konstrukturi de 8.000 til 10.000 yari ante nun, t.e. de tempo kande nula populo di ca regiono konocata dal arkeologiisti posedis teknikala nivelo posibliganta a lu realigar tala muri. La unika problemo esas ke on expresis dubi, depose, pri la homala origino dil tala strukturi, nam oli konsideresas nunadie prefere quale naturala fenomeno.

#### >>> La Timaios-al hipotezo

Ita hipotezo, qua defensesas da valoroza ciencisti, probas konciliar la rapporto da Platon e la maxim recenta konocaji dil geologio e dil 'oceanografio' atlantika. Reputata prehistoriisto, Georges Poisson, kredis povar prizentatar koheranta sintezo pri oli.

Segun il, existis, en nord-Atlantik oceano, terala ponto olqua, depos la fino dil duesma geologiala ero, posibligis atingar Amerika kun sika pedi, departante de Europa. Atlantida esabus un de la peninsuli di ta tera langa ed ica peninsulo orientizesabus vers la sudo.

Pokope ita kontinento intera ad ica du nuna kontinenti krulabu sub la maro ed Islando esus nur nun nordala restajo di ol.

La nestabileso dil volkanala insuleti di la atlantika «rift», la prezenteso, norde del insuli Acori, di roki imersita depos apene kelka mili de yari e la existo dil maro di la Sargasi esus anke suplementala pruvi dil imerso di ta kontinento.

De historiala vidpunto, Georges Poisson aceptas la dato ye nonamil yari ante Solon propozita da Platon, ma ico produktas nemediate du nesolvebla kontredicaji.

Segun la Kritias, ni saveskis lo, la insulo Atlantida esis richa ye metali e lua agrokultivo esis prosperoza. Or, Europa ita-epoke esis en la periodo di «würm»-ala glaciigo : la lora rentiro-civilizuro konocis nek la edukado nek la domestikigo dil kavalo e neanke l'uzado dil metala armi. Ol konocis mem min multe la navigado e l'arkitekturo, olqui esis cienci pri qui, segun Platon, la Atlantidani ecelis. Do ne povis esar irga relato inter la unesma existo-pazi dal Europani e la kulturala splendideso dil Atlantidani.

Sat stranje, Georges Poisson, blindigita per la sucio defensar lua tezo, refuzas egardar la Kritias da Platon, quan ilu pozas inter la legendala rakonti dil Antiqua Epoko, ma il referas su a la Timaios, olqua esas multe min preciza e konseque...multe plu facila por interpretar !

Pro quo, se on konsideras la Kritias kom la frukto dil imaginado da Athinano deziranta pozar adavane sua hemurbo e lua vinkoza pasinto, onu anke ne adoptas la sama kritikanta konduto relate la Timaios ?

Georges Poisson ne pozas a su ica questiono ed asertas ke la lukto inter Athinani ed Atlantidani esis nur mitala transpozo di la lukto inter la raso di Cro-Magnon ed olta di la homi di Combe Capelle.

Ye un plusa foyo, la teoriisto di Atlantika Atlantida ne egardas la kronologio : nulo pruvas ke ica du rasi de prehistoriala homi povabus interrenkontrar ed interkombatar...

Fine, la submara geologio ne adportis a la hipotezo Acorial pri Atlantida mem la minim granda pruvo : ica desaparinta kontinento tante bone desaparis ke ol ne mem poslasis traci sub la maro !

### >>> La insulo Santorini

Ni regardez vers la Egea maro. Ica hipotezo, kontree a la unesma, apogas su sur nekontestebla fundamento geologial.

Esas posibla ke la tertremo deskriptata da Platon esas olta qua shanceligis, ye 110 km norde de Kretia, la insulo Thira o Thêra (Santorini).

On evaluas, segun realista maniero, ke giganta mareego probable devastis la litoro nordal di Kretia. Esabus ondigo alta ye 200 m, dum ke cindri-nubo obskurigabus la cielo dil Egea maro dum un semano. Pos kelka dii, ita nubo probable poslasis sur la sulo strato de cindri dika ye quaradeko de centimetri, olqua igis la vivo neposibla a la posvianti.

Spiridon Marinatos, Greka arkeologiisto qua studiis maxim bone ita kataklismo, deskovris, en la insulo Thêra, minos-ala restaji qui celesas en la cindro depos triadek-e-kin yarcenti. Il deduktis, kun multa ciencisti, ke ica restaji montris certena analogesi kun Atlantida di Platon olqua do povabus jacar en Kretia.



*Vidajo dil insulo Santorini.*

Recenta explori, 'dendro-kronologial' analizi, pri volkanala sedimenti e studiuri di glaciala karoti, pruvas ke ica sismi eventis kinadek yari ante la komenco dil Kretiala dekado, t.e. en 1450 ante nia ero.

### >>> Argumenti e kontre-argumenti

Ibe anke pozetas la problemo pri la kronologio : la civilizo minos-ala esas perfekte datizita, ye aproxime la duesma yarmilo ante nia ero.

Ico, tamen, reprezentas tempo-difero de sepamil til okamil yari kun la Platonala kronologio.

Segun certena exegezisti di la Timaios e di la Kritias, Solon povabus esar erorigita da Egiptiana sacerdoti ed il povabus konfundar, dum transskribar la hieroglify, la yarcenti e la yarmili. Segun ica konfundo-hipotezo, la krulo di Atlantida havas loko aproxime lor l'epoko dil explozo di la volkano dil Egea maro.

On povus lore supozar ke la pikturo dil Atlantidala civilizuro poslasita dal Kritias konformesas a to quo esis probable la Kretiala civilizuro dil duesma yarmilo, kun lua pompoza palaci, lua navaro e lua elefanti.

Ma precise, kun la elefanti, on povas komencar pozar questioni a su. On povas anke pozar altra questioni a su pri la prezenteso dil metali en Kretia, ye ta epoko.

La petri reda, blanka e nigra pri qui parolas Platon pensigas nekontestable pri olti quin on povas trovar, hodie, en nuntempa Santorini.

La submara explori duktita da mayoro Cousteau konfirmis la ampleso dil volkanala katastrofo, olqua esas la nura elemento povanta explikar la arkeologiala enigmato quan pozis la brutala dekado di minos-ala Kretia ye la XVIma jarcento ante nia ero.

La kozi divenas plu komplikita kande on aludas la problemo di la milti inter Atlantidani ed Athinani : la Minos-ani esis maristi, komercisti e peskisti, ma tote ne militisti. La Egiptiani, qui nomizis li le Keftiu, ne opinionis ke li esas atakema e nulatempe konfundis li kun la famoza «Populi di la maro e dil nordo», pri qui ni itere skribos.

On do imaginas nur tre desfacile, ke la pacema Kretiani povabus dotizar su pri konsiderinda moyeni militala ed impulsar invado-politiko quan on povas opinionar kom tre riskoza.

Mem se on admisas la naturala exajero propra dil Athinana rakonteri, qui volis, per laudegar la forteso di lia adversi, laudegar lia propra vinko, tala dифero, inter to quon ni savas pri la Minos-ani e to quon ni kredas savar pri la Atlantidani, astonas ni.

Quankam li komercis en la tota mediteraneala areo, la Kretiani nulatempe dominacis «Libia til Egiptia» od «Ocidento til Etruria».

Ecepte la legendi dil Minotauro, desfacile interpretebla ye pura historiala vidpunto, ne esas traci di probo por submisar la habitanti dil Atika regiono dal Kretiani. Lo esas mem la kontreajo qua eventis : Kretia unesme invadesis dal Akhaiani, e pose dal Doriani.

Ma Platon skribas anke pri sakrifiki di tauri. Prie, kompense, ni savas ke la Kretiani vovis specala kulto a la tauri. Ita kulto, cetere ne esis lia ekskluziva proprajo : ol atestesas che la tota mediteraneala areo, de Anatolia til Hispania.

Fine, se on mantenas la geografiala lokizo indikita da Platon, Atlantida jacabus «trans la koloni di Herkules», t.e. weste de Gibraltar. E la invaderi venabus «de la profundaji dil atlantika maro».

Kad ica indikajo venas plufortigar la hipotezo «nordala», enuncita da Jürgen Spanuth, Germana pastoro ? Kad esas nur posibla havas klara vido, inter necerta arkeologio e dubinda texto literatural ?

(Duro sequos)

*Artiklo trovebla che la ret-paginaro TERRA NOVA*

## INDIANA "GURU" : MA ANANDAMOYI

Nirmalâ Sundarî Dévî naskis en mikra vilajo di Bangladesh dum aprilo 1896. Lua familio esis membro dil bramanala kasto e, segun tradiciono, on edukis elu en la perspektivo dil mariajo. Ico eventis quik kande el atingis la pubereso-evo. Tamen elu ja tentesis per asketeso ed havis la fortuno ke lua spozulo acceptis elua vovo pri chasteso. Nombroza mistika experienci markizis de lore lua existo ed el asertis ye la komenco dil yari 1920 ke el ipsa donabis a su l'inicio qua posibligis ad elu pretendar la titulo e la rolo di «spiritala maestro», dum adjuntar ke elua religiala nomo esas «ânanda-moyî» («facita ek beateso»). Lua spozulo sustenis el, dum ke tala situeso esas, en India, tote nekustumala (ne esas feminala dezinenco a la vorto «guru»). Konseque on

kustumeskis grantar ad el la titulo di Matro (Mâ) kom atesto di veneraco. Grandanombra dicipuli venis cirkum elu : hinduisti, kompreneble, ma anke Mohamedisti e Kristani de Europa e de Amerika. Voyajante sencese en la basa valo dil Ganges (de Varanasi til Dacca), elu lasis fondesar en diversa loki «âshram»-i quin el vizitis okazionale. Ita agomaniero esas, anke ipsa, nekustumala, same kam esas lua docomaniero : neformala, spontana e disdonata quaze ludo, per multa ridi ed humuroza anekdoti. On devas tamen dicar, ke, tote neexpektite, el povas implikar su en asketala praktiki tre harda : longatempe duranta fastado, vovo pri tacado, ec.

Kontestata da certeni (precipue, on divinas lo, en la medio dil bramani ortodoxa), el konsideresis da altri kom inkarnaco di deino Kâlî. Omnakaze lua docado povas rezumesar per ita afirmajo quan elu ofte repetis : «La vokeso



*Mâ Ânandamoyî kande el esis evoza.*

*Ti omna qui havis reciproka regardo kun elu markizesis porsempe per ico.*

dil homo esas trovar Deo», dum adjuntar ke l'omna cetero (teologiala doktrini, asketaji, pregi edc.) esas acesora nam, «en ica vivo, omna veraji esas vera». To quo esas samsignifikanta kam dicar, ke, per irga spirituala voyo, on esas certa progresar, se on konsakras su kun sincero a la serchado di Deo. Elua-opinione tamen, lo esas la ardoroza devoco (bhakti) qua esas maxim efikanta : «Irga esez la situeso ube Deo plasizas vu...saveskez ke lo esas to quo esas maxim bona a vu. Exercez vu trairar la vivo per livrar vua kargajo inter lua manui ; Lu esas la Protektanto, la Guidanto ; en omna kozi, Lu esas la Totajo». Itaque\*, el refuzas implikar su en polemiki od en diskuti judikata da el kom ne-utila : nulo esas plu valoriza kam kantar komune devocala kantiki. On intelektas tale la suceso di docado qua konformesas perfekte a la religiala impresebleso dil meznombra medii di nia tempo, en India same kam altraloke.

Elua dicipuli astonesis kelkafoye ke Mâ aceptas sen protestar ke turbi kunvenez cirkum elu e ke tanta homi venez naracar ad el lia problemi e lia personala sucii. Ad ito, el respondis : «Se vi opinionas ke ico esas desagreabla a me, lo esas nur pro ke vi dicernas inter via korpo e la lia. Vi ne sentas quale pezoza kargajo la fakto portar via kapo, via manui e via pedi, via fingri, via membri, nam vi konsideras oli kom intrinseka parti de via propra korpo ; samamaniere me sentas ke ica omna personi esas organala membri di ca korpo mea. Li do ne esas pezaji a me, neanke lia sucii. Lia joyi e lia chagreni, lia problemi e lia solvuri esas vivala parto de me ipsa ; me ne havas irga sentimento dil ego nek di la separo. En me, singlu de vi havas en egala mezuro la alteso e la profundeso dil eterneso». La granda orientalisto Jean Herbert dicis pri ica remarkinda muliero : «El extraktas lo maxim bona de singlu, produktas lo eventonta. Ma lua maxim granda miraklo, esas ke elu donas a singlu to quon il bezonas exakte ca-instante. Singlu recevas de el respondo e benediko relatanta a lua sincero». Kad ico ne esas la proprejo di spirituala maestro ?

*Artiklo di la libro ETERNA INDIA da Richard Waterstone.*

## GRANDA DISKURSI DIL HISTORIO : ABRAHAM LINCOLN

### «Diskurso di Gettysburg» (19ma di decembro 1863)

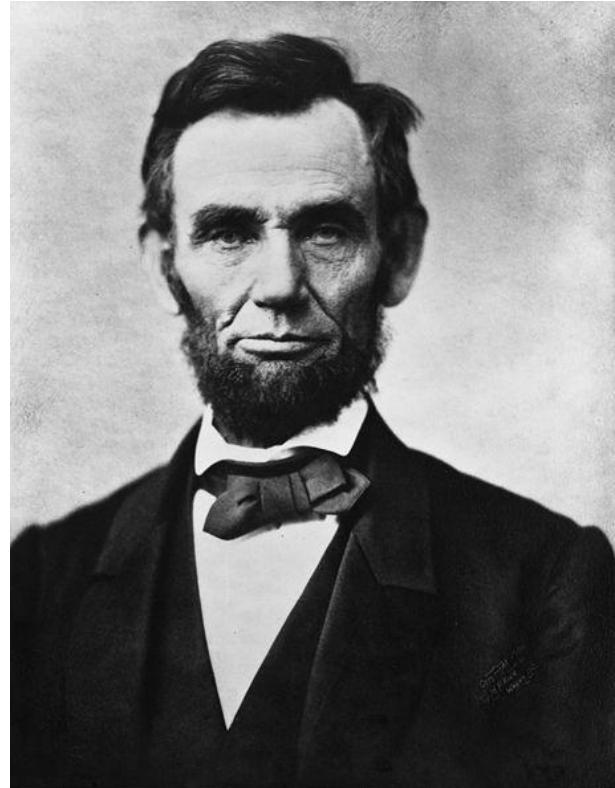
*Abraham Lincoln (1809-1865) esas advokato ante elektesar kom prezidanto di Usa en 1860. Il esas militanta kontre-sklavisto, lua du ofico-tempi asociesas a la konstituco dil opozo di la interfederinta Stati di Amerika ed a la erupto dil Separo-milito. Ilu proklamas la emancipo dil sklavi e signatas la lego pri l'aboliso di la sklaveso. Il asasinesas ye la debuto di lua duesma prezidanteso da fanatikulo poka tempo pos la nordista vinko dil 14ma di aprilo 1865.*

*En 1863, Usa esas meze di la Separo-milito. Ye la 3ma di julio, lo esas la nordista vinko di Gettysburg, en Pennsylvania, pos konflikto durinta dum tri dii. Ye la 19ma di novembro samayare, Abraham Lincoln inauguras la nacionala tombeyo jacanta sur l'agro ube eventis ica batalio e pronuncas ita-okazione un de lua maxim konocata diskursi. Meze di la obuso-trui, di kaval-skeleti e di sarki ne ja enterigita, dek-e-kin mil personi askoltas lu ed aplaudas lu.*

Okadek-e-sep yari ante nun, nia patri naskigis sur ica kontinento nova naciono elaborata en la libereso e segun la principio ke omna homi naskas kom egali.

Hodie, ni implikesas en granda intercivitana milito qua afliktas nia naciono ed impozas ad ol probo, same kam por singla naciono elaborita quale lu, pri la possiblo permanar. Ni asemblejas hike sur granda batalio-agro di ca milito. Ni venis ad-hike por konsakrar parto de ca sulo kom lasta habiteyo a ti qui donis lia vivo en la skopo ke ica naciono povez vivar. Lo esis konvenanta e yusta agar ico.

Ma en plu vasta senco, ni ne povas dedikar, ni ne povas konsakrar, ni ne povas santigar ica sulo. La kurajoza viri qui luktis hike, li esezi mortinta o vivanta, konsakris ol multe plu multe kam nia febla povo possibligus min- o plugrandigar li. La mondo preske ne remarkos e ne memoros longatempe to quon ni dicis, ma lu nulatempe povos obliviar to quon li agis. Lo esas a ni, la vivanti, ke apartenas vovar ni a la nefinita laboruro quan ica kombatanti tante noble amorcis. Lo esas prefere a ni ke apartenas la tasko konsakrar ni a la laboruro qua esas realigota ; por ke en l'exemplo di ca honorizita mortinti ni cherpez kreskinta devoteso ; ke ni rezolvez hike fiere ke ita mortinti ne perisis vane, ke ica naciono, sub la okuli di Deo, konocez la rinasko di la libereso ; e ke la guvernerio dil populo, dal populo, nulatempe desaparez de la Tero.

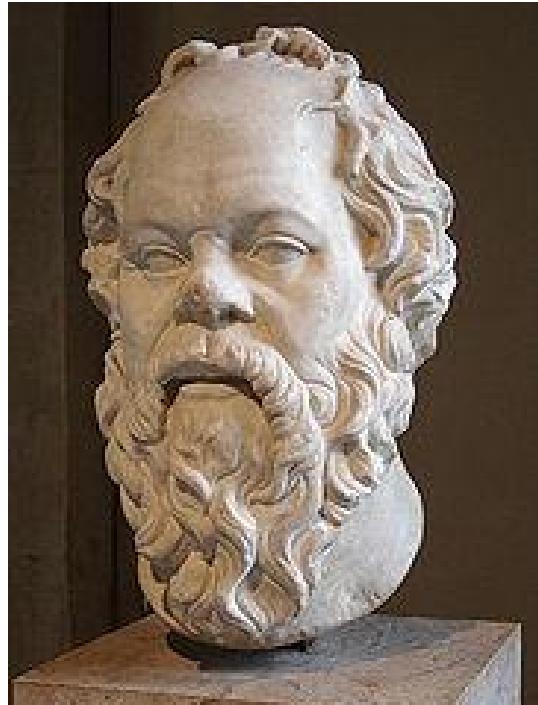


*Segun libro pri LA GRANDA DISKURSI DIL HISTORIO.*

## LA TRI KRIBLETI

Uladie viro iris a Sokrates e dicis a lu :

- Ka tu savas to quon me jus saveskis pri tua amiko ?
- Instanto, respondis Sokrates. Ante ke tu raportos ico a me, me prizus subisigar exameno da tu, nome olta dil tri kribleti.
- La tri kibleti, kad ?
- Ante dicor a me omnaspeca kozi pri le altra, esas bona grantar a su la tempo por filtrar omno quon on dicos ; ico esas to quon me nomizas l'exameneto dil tri kibleti. La unesma kibleto esas olta di la vereso. Ka tu verifikis kad to quon tu volas dicar a me esas vera ?
- No. Me nur audis parolar pri co...
- Ni pludurez. Tu do ne savas kad ico esas vera. Ni probez filtrar altramaniere per utiligar duesma kibleto, nome olta dil boneso. Kad to quon tu volas savigar da me pri mea amiko esas ulo bona ?
- Ha no ! Tote kontree.
- Do, pluduris dicar Sokrates, tu volas reportar mala kozi pri lu e tu ne mem esas certa pri lia vereso. Tu povas forsan subisar la triesma exameno, nam restas un kibleto, nome olta dil utileso. Kad esas utila ke tu savigez da me to quon mea amiko asertite facabus ?
- No. Ne vere.
- Lore, konkluzis Sokrates, se to quon tu intencas reportar a me esas nek vera, nek bona, nek utila, pro quo tu volas dicar lo a me ?

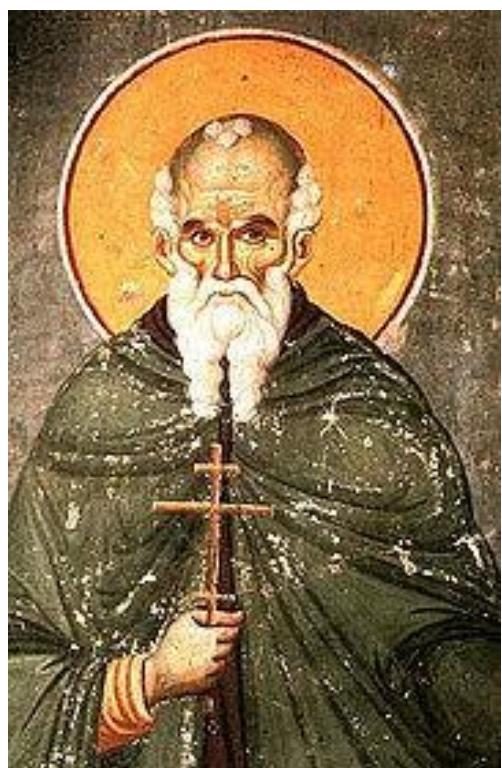


## EXPOZO PRI BIZANCALA ARTO CHE LA PETIT PALAIS (II) ATHOS E BIZANCO

La monto Athos esas monakala princio, qua de dek yarcenti profitas ye aparta judiciala domeno establisita lor la tempo di Bizanco, pose respektata dal Turki, nun ol skribesas en la Konstituco dil Republiko Greka. Ica peninsulo esis habitata dum la Antiqua Epoko ma divenis dezerta dum la Vma

yarcento pro la konsequo dil invadi dal Slavi e dal Bulgariani, ultre la ataki da pirati. La monaki koloniigis ol quik de la IXma yarcento, trovante ibe refujeyo lor la persekuto dal ikonoklasti. De la komenco, la monakismo Athos-ana ligesas a la imaji.

Dum la unesma tempi, la monaki vivis kom ermiti o li esis grupigita en lavri\*, t.e. mikra esquadi sen kapitano di qui la membra interhelpas.



Santa Athanasios, l'Athos-anu,  
segun Rusa ikono.

Ikono dil yarcento XV reprezentanta *La dormesko en la Sinioro di Santulo Efren la Siriano* situas ica ceno en la kontexto dil anakoretismo : dum ke monaki kunvenas cirkum la mortanto, altri ankore okupetas en lia groti, por pregar, studiar, laborar. Un monako pozas en korbo la nutrivi necesa a stilita\* monako (vivanta sur kolono), ilqua sidas en katedro ye la suprajo di kolono. Santa Siméon la Stilito\* videsas sur altra ikono, kun Dyonisos di Thessaloniki, qua ipsa esis dendrito\* (habitanto di arboro) : lu emersas de la foliaro di arboro. La kulto dil santa precedinti, qui esis modeli pri asketeso kelkafoye tilextreme, esis forta ; olta dil patri dil Eklezio anke, nome ikono montras Basilius di Kaisarea, Gregorios di Nazianzos, Ioannes Khrisostomos, vestizita per la bela mantelo quan onu vidas sur la altaranga Ekleziani di ta tempo : ol esas blanka kun disseminaji de larja kruci nigra.

Santa Athanasios aparas sur la ikoni, sur la manuskripti, sur la freski (il havas remarkinda kapo sur fresko di 1447 trovebla en la monakeyo Santa-Pavlos). Il esas la maxim veneracata santo : il esas la «patro» dil monto Athos. Il enduktis ibe la cenobitala vivo, establisis ibe la unesma monakeyo : la Granda Lavro\*. La ermiti esis tre deskontenta pri co, ed Athanasios probable faliabus se lu ne esabus sustenata da Nikeforos II e plu tarde da Ioannes I Trizmikès, ilqua intermediacis e signatigis da omna partisi la *Typikon*, qua regulizis la monakala vivo di ca regiono. En posa tempi, la imperiestrala interveno esas permananta : la monto Athos konservas la Khrisobulli, tale nomizita pro ke oli esas siglita per oro. Oli konfirmas la yuri dil monakeyi same kam lia proprietaji e lia fiskala dispensesi. Oli esas extraordinara dokumenti ica charti signatita dal Imperiestro dil Romani ! (Autokrator Rhomaiôn - la vorti «Imperiestro Bizancana» esas moderna.)

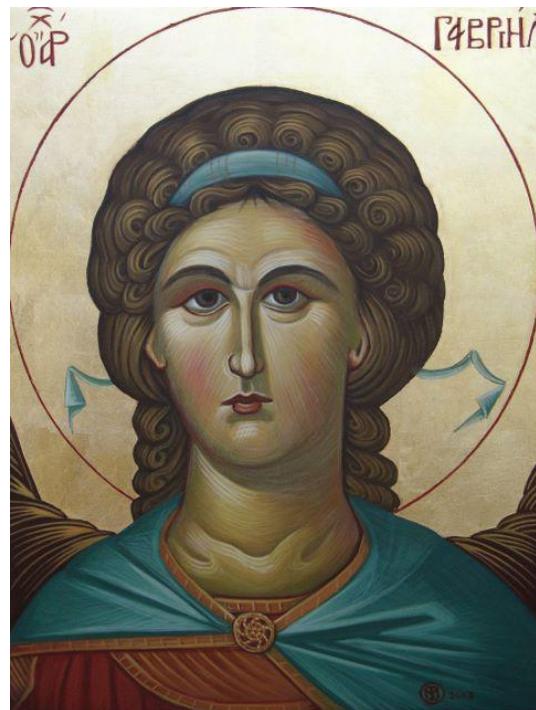
En 1424, sis yari ante l'invado di la regiono di Thessaloniki, triadek yari ante la fallo di Konstantinoplo, la federuro dil monakeyi acceptis divenar

vasala dil Turki. Pro ke li kustumis havar relati kun la potenti ed esis habila por prezervar lia interesti, la monaki agabis sagace nam li konservis lia sendependeso po la preco di imposto e li divenis extera a la agonio dil Bizancala imperio.

Indulgata dal historio, la Monto Athos esas konserveyo sensimila dil Bizancala arto. La plu multa trezori esas donacaji imperiala o da la supera sociala klaso, qua, on savas lo, esis pia e konsakris su volente a la teologio : luxoza verki, ikoni por garnisar la ikonostasi\*, sakra vazi, «encolpia»-i (pektorala juveli), e.c.. Ioannes VI Kantakuzenos (XIVma yarcento) intencis retretar for la mondumo en la monakeyo di Vatopaidios. Il preparis sua veno adibe per la donaco di duadek-e-sis manuskripti, di quar grand ikoni e di splendida texuro liturgiala brodita per oro ed arjento vidiganta la mortinta Kristo e quar anjeli vestizita quale diakoni. Du fratuli, Alexis la Granda e Ioannes la Granda Primicerius fondas la monakeyo di Pantokrator, de-ube venas granda kruco pikta. Ye la suprajo videsas ceno olqua esas apartajo di la ortodoxisti, nome vakua trono en l'expektado di la Rezurekto, opoze a qua prosternas Adam ed Eva.

La ikoni, sive pikta sive sub formo di portebla mozaiki (oli konstitucessis ek mikra fragmenti sur ligno), influis la occidentala piktarto, sen modifikar lua propra traiti artala. En la ikoni-mondo, la Kristo, la Virgino, la santi, la anjeli (la maxim amata esas Gabriel), esas apari, t.e. la materialigo di spiritala ento meze di nemateriala orajo, dum ke en Ocidente nek la fundo ora nek la hieratikeso impendas la homeso expresar su, la naraco divenar videbla, la spiritaleso transkribesar.

Pos la falo dil Bizancala Imperio, la artala produkto iras de Konstantinoplo a Kretia. Ye la yarcento XVI, la Bizancala piktarto brilas per lua lasta lumo (ikono di santa Ioannes Baptista, kirko di Protaton). Dum la sequanta yarcenti, piktista monaki instalas su che la Monto Athos. La ikoni dil XIXma yarcento esas nura repetaji ; indijo de intereso a lo Reala explikas ita pikturala deperiso.



*Tradicionala ikono Greka di arkianjelo Gabriel.*

**Artiklo da SAMUEL publikigita che la jurnalو PRESENT «PETIT PALAIS» (1) : Famoza muzeo Parisala**

## LA MISTERIO DIL OBLIVIAITA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta : *[En 1943, viro e lua spozino iras a la hemo di olda mortanta onklulo. Li arivas a stranja vilajo ube li informesas pri astoniva kozi e cienco nekonocata altraloke. Li invitesas dejunar kun misterioza Ekleziani qui savigas da li sekreta fakti ed eventi dum ke li savuras ecelanta repasto ekologial. Li fine audas mem parolar pri importanta eventi dil historio di Francia e pri generalo Bonaparte ante ke il divenez imperiestro Napoléon I.]*

- Quale vu tradukas ico, Sioro Abado ?

Bonaparte Offense le Pape Par Imperial Affront. Il Butte, Il Plie. Angleterre Use France. (Bonaparte Ofensas la Papo Per Imperiestrala Insultego. Ilu Butas, Ilu Cedas. Anglia Konsumas Francia.)

- Ni vidos ! sike replikis Bonaparte. Ma pro ke vu esas kapabla tradukar penso, me volus kontre-probo. Permisez a me duesma e kurte duranta experimento.

Sur 69 kartonaji, il skribis : «Joséphine Marie Rose de Tascher de la Pagerie, femme du général Napoléon Bonaparte». (Joséphine Marie Rose de Tascher de la Pagerie, spozino di generalo Napoléon Bonaparte).

Domno\* Guyon rekolecis dum longa tempo, e fine tradukis konsternite :

- «Trop âgée ; le diadème impérial porté en son second mariage ne fera pas le bonheur.» (Tro evoza ; la imperiestrala diademo portata lor lua duesma mariajo ne produktos feliceso).

- Ico esas stupida ! vua mikra kartonaji havas stulteso plu pezoza kam la Piramidi...

- Oli havas nula responsiveso pri ico, ho generalo, la destino uzas por expresesar mem la maxim humila moyeni same kam la astri dil Cielo.

- Omnakaze, me promisis ico a vu, se vu dicis lo vera koncerne la 18ma di Brumaire, me inklinesas opoze a vua cienco e me igos vu richa.

E sempre impetuoze , Bonaparte departis.

La prioro qua nun esis sola regardis la tri kartonaji restinta sur la tablo e surhavante la literi H. E. A.

Héros Empire Abdique (Heroulo Imperio Abdikas)

tale lu lektis tre kontre-vole.

Diveninte unesma konsulo Napoléon Bonaparte efektigis lua promiso, e to quon vu ja savas explikas pro quo la jornalo Le Moniteur dil 31-12-1799 publikigas la nomino di Sioro Abado Bonaventure kom membro dil Instituto di Egiptia e nominas lu ye l'ofico di bibliotekisto di Le Tuileries, ube il instalesis ye l'ipsa vespero di ca dio por povar konstante informar la unesma konsulo.

La tradicionala ligili inter la druidala kolegio di Perrière e la monarkio, nun diveninta la nova imperiestrala monarkio, riestablisis. La Konkordato signatita ye la 15ma di julio 1801 riestablisis la libereso di la kulti, e ni povis esperar, pro ke nia maxim eminenta reprezentanto divenabis la sekreta konsilanto dil nova rejimo, fine vidar nia tradicioni helpar la Rinasko dil Kelta Imperio.

Apud domno\* Guyon di qua la evozeso nun plufelgis lua marveloza qualesi di divinisto, nia komunajo nominis la maxim bona de la dicipuli di domno\* Bonaventure por helpar lu e durigar lua laboro. Il konocesis sub la pseudonimo di Pierre Le Clerc.

Apene un monato pos la kronizo di Napoléon, ilqua volabis ke ol sancionesez per la prezenteso dil Suprega Pontifiko ; ma ne esabis impozata da lu ; domno\* Guyon, ekirante ulavespere aden la gardeno di Les Tuileries e vestizita per reda mantelo pri qua il asertis ke olua radii helpis ilua divinala kapablesi, konsideresis da sentinelo kom suspektindo ed il invitesis departar quik.

Pro ke la olda prioro ne obediabis suficante rapide - tote simple pro la motivo ke il evis lore 85 yari -, la soldato pafis, vundis nia veneracata patro Bonaventure qua fugis dum abandonar surloke ilua reda mantelo.

Al imperiestro kurinta ad il, il demandis tranportesar adhike ube il mortis e enterigesis segun nia ritui.

Pro la deskovro dil mantelo makulizada per sango, di qua la proprietero restis nekonocata dum longa tempo, naskis la legendu dil «Viro reda di Les Tuileries», hemala genio dil Imperiestro. Ita legendu persistis dum longa tempo ankore pos la falo di Napoléon.

Pierre Le Clerc, instalita en St-Cloud dal Imperiestro informis ni per konstanta letri-sendado pri la eventi dum ita glorioza yari. Tre ofte il avertis l'Imperiestro kontre lua enemiki, e plu ofte, ho ve, kontre iti qui asertis servar ilu. Ma Napoléon venis nur nun rare a St-Cloud. Il esis tro fidanta a su ipsa ed ad ita stelo (la Rejala Stelo di la Leono) quan domno\* Guyon montrabis a lu en 1795 kom prezidinta ad ilua nasko, il ne plus pensis, de omna loki di Europa adube irigis lu ilua vinki, konsultar ica Benediktano.

Kande il esis balde transmondeskonta, ye l'evo 79 yari, Pierre Le Clerc sendis al Imperiestro kom testamento, longa letro di qua la kopiuro esas huke en nia arkivi. Ed ilu, qua esis depozario dil antiqua sekretaji skribita per Petra literi da nia ancestri sur nia Galla sulo, esforcis avertar lua suvereno, ilca qua povabus esar la homala Mesio di nia gento, kontre la proximeso dil danjeri qui minacis glutar kun lu ilua dinastio e la realigo di nia 3ma Imperio.

(Duro sequos)

*Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet - Inter-Kelta Arkidruido*

**KURIERO INTERNACIONA  
NUMERO 4-2008  
TABLO DI KONTENAO**

Vorto dal redaktero.....	2
Listo de utila vorti.....	3
Trauro.....	4
Konquesto di la libereso.....	5
La antiqua kulturo di Kretia.....	7
Nia poeziala angulo.....	8
La lokusti.....	9
Babilono, la splendid urbo superba.....	12
Turismo : Armenia, bersilo dil abrikoto.....	15
La malediko dil Atreidi.....	18
Gudrun (Germana rakonto).....	20
L'Iliado da Homeros.....	20
Klasikajo : Maladeso di Alexandros.....	23
La historio dil swastika.....	24
ATLANTIDA / Parto II : Serchante pri Atlantida.....	26
Indiana «guru» : Mâ Anandamoyî.....	30
Granda diskursi dil historio : Abraham Lincoln.....	32
La tri kribleti.....	33
Athos e Bizanco.....	33
La misterio dil oblikiata vilajeto.....	36

## KELKA IDO-FORUMI

Tre populara esas la forumo : <IdoCatalaOccitan@yahoogroups.com>.

La jeranto di ca forumo skribas kelkafoste interesanta mesaji pri la singladia vivo, pri sporto e pri diversa temi. Ol ne esas nur en Ido, nam quale lua nomo indikas lo, on povas anke sendar mesaji en la Kataluna ibe. En ica forumo senteblesas ulo de la mediteraneala kordiala varmeso.

Por la novici qui volas ameliorar lia savo di nia Idolinguo, esas konsilinda adherar : <idolerneyo@yahoogroups.com>. Politikumado ne esas rekomendata che ica forumo.

La politikumado anke ne esas rekomendata che la forumo :

<idostab@yahoogroups.com> qua guidesas da me. Me esforcas havar bona kulturala nivelo kun traduki dil Odiseo da Homeros qua aparas tempope folietone. Me publikigas ibe preske singladie KELKA NOVAJETI.

Me havas anke inklineso por la forumo ido-italiano@yahoogroups.com pro ke me chefe provizas lu per mesaji, quankam me nule savas la Italiana.

## RÉVUI E LIBRI

Altra revueto kam KURIERO INTERNACIONA esas olta dil Germana Ido-Societo titulizita IDO-SALUTO, ol publikigesas reguloze ed havas kustumale bona nivelo kulturala.

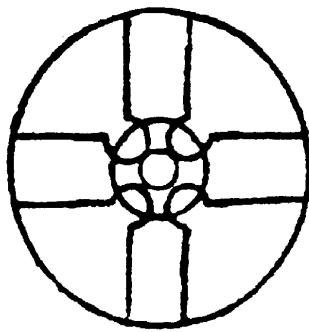
Editerio Krayono qua publikigis ne longatempe ante nun la prestijoza interretala revuo ADAVANE ! kontenas anke komenco di Biblioteko virtuala kun kelka Idala libri enretigita ye la sequanta adreso <<http://es.geocities.com/krayono/publikaji.html>>

Ultre lo, samaloke on povas lektar interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapera edituro.

Esas mencioninda ke la forumo <idoespanyol> kontenas fako pri arkivi ube on povas trovar altra libri di nia literaturo en nia linguo. La ULI havas simile reto-pagino kun virtuala biblioteko. Ol povas trovesar ye la suba adreso :

<<http://www.literaturo.ido.li/>>

MCLXXXIV



1184